Ўзбекистон — келажаги буюк давлат

ХАЛҚ СЎЗИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ ВА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ГАЗЕТАСИ

1998 йил 9 июль пайшанба

Сотувда эркин нархда № 137 (1918)

«ҒАЛЛА - 98»

ШАРТНОМА БАЖАРИЛДИ

ТЕРМИЗ. Сурхондарё деҳқонлари 220 минг тонна дон тайёрлаб, давлат шартномасини бажардилар.

96 минг гектар суғориладиган ерда, 15 минг гектар лалмида ғалла ўстирган сурхондарёликлар ўрим-йиғимни барвақт бошлашди. 610 та комбайндан (56 таси «Кейс») унумли фойдаланилди. Сариосиё туманида ҳозиргача ўрилган майдонлардан гектарига қарийб 40 центнердан ҳосил олинди. Денов туманининг С. Раҳимов номли, Музрабод туманининг А. Набиев номли, Қумқўрғон туманининг С. Бойматов номли, Жарқўрғоннинг «Халқобод» жамоа хўжаликларида, айниқса, ҳосил мўл бўлди.

Ғалла ўрим-йиғими воҳада давом этмоқда. Сурхондарёликлар шартномага қўшимча давлатга яна 10 минг тонна дон етказиб беришни режалаштиришган.

Ўз мухбиримиз.

ПРЕЗИДЕНТНИНГ САМАРҚАНД ВИЛОЯТИГА САФАРИ

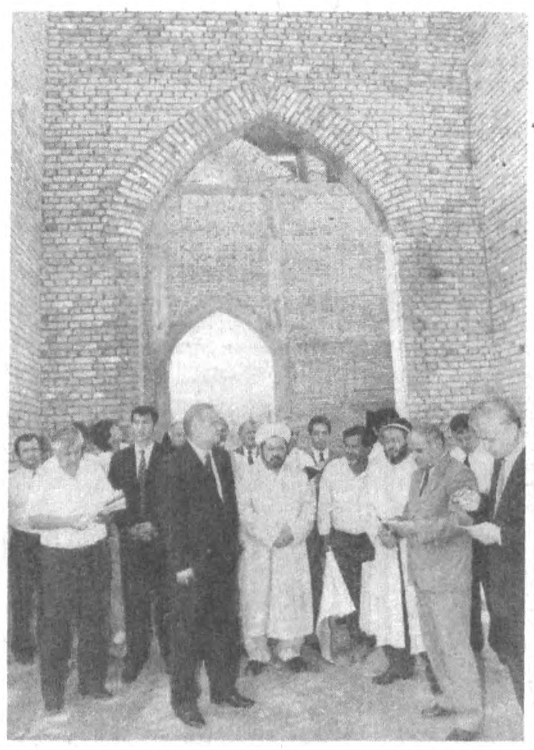

8 июль куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Самарқанд вилоятига ташриф буюрди. Самарқанд аэропортида давлатимиз раҳбарини вилоят ҳокими А.Мардиев кутиб олиб, вилоят ғаллакорларининг дон топшириш бўйича давлат буюртмасини бажарганлиги тўғрисидаги ғалаба рапортини юртбошимизга топширди.

Мамлакатимиз раҳбари дастлаб Челак тумани Хартанг қишлоғидаги Имом Муҳаммад ибн Исмоил ал-Бухорий ёдгорлик мажмуида бўлиб, бу ерда амалга оширилаётган кенг бунёдкорлик ишлари билан яқиндан танишди. Бу йил мамлакатимизда буюк муҳаддис таваллудининг 1225 йиллиги нишонланиши муносабати билан табаррук қадамжода аллома мақбараси, масжид, дунёнинг барча бурчакларидан келадиган зиёратчиларга мўлжалланган бошқа иншоотлар жадал суръатларда қурилмоқда.

Ислом Каримов зиёратгоҳни кўздан кечирар экан, юбилей тантаналари бутун жаҳонга юртимизда миллий қадриятлар тикланаётганлигини, аждодларимизнинг бебаҳо мероси эъзозланаётганлигини намойиш этиши зарурлигини, бунга қурилиш давомида алоҳида эътибор бериш лозимлигини таъкидлади.

Президент қурувчи, лойиҳачи, меъмор ва усталар билан суҳбатлашди, уларга бу ишларда миллий меъморчилигимиз анъаналарига кўпроқ таяниш, биноларга қадимийлик руҳини сингдириш зарурлигини уқтирди.

Сўнгра йўлбошчимиз жойларда иқтисодий ислоҳотлар қандай амалга оширилаётгани билан танишиш мақсадида Челак, Жомбой ва Тойлоқ туманларида бўлди. Челак туманидаги "Маниобод", Жомбой туманидаги "Ҳақиқат", Тойлоқ туманидаги Улуғбек номли жамоа хўжаликларида пахта ва ғалла етиштиришда амалга оширилаётган ишлар билан танишди. Деҳқонлар ва мутахассислар билан суҳбат давомида юртбошимиз пахтачилик ва ғаллачиликда уруғчилик масалаларига жиддий эътибор қаратиш лозимлигини алоҳида таъкидлади.

Юртбошимиз Ўзбекистон-Ирландия "Элита" қўшма корхонасининг илмий-тажриба майдонида буғдой ва арпанинг янги навларини етиштириш борасида амалга оширилаётган ишларни кўздан кечирди. Бугунги кунда бу ерда мингга яқин нав устида тажриба олиб борилиб, Ўзбекистон шароитига мос самарали уруғ навларини яратиш бўйича муайян натижаларга эришилмоқда.

Маълумки, Самарқанд азалдан ўзининг тарихий меъморчилик обидалари, нодир ва бетакрор ёдгорликлари билан дунёга донг таратган. Шаҳарга қадам ранжида қилган ҳар бир меҳмон, деди Президент, бу ерда амалга оширилаётган буюк ўзгаришларни ўз кўзи билан кўрсин, сезсин. Ислом Каримов шаҳар қурилишининг янги бош лойиҳасини кўздан кечирар экан, барпо этилажак иншоотлар ягона сайёҳлик мажмуини ташкил этиши зарурлигига эътиборни қаратди.

Президент Ислом Каримовнинг Самарқанд сафарида республика Бош вазирининг биринчи ўринбосари, қишлоқ ва сув хўжалиги вазири И.Жўрабеков, Президентнинг Матбуот котиби А.Зиёев ҳамроҳлик қилди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов шу куни Тошкентга қайтиб келди.

(ЎзА)

СУРАТЛАРДА: мамлакатимиз раҳбари бунёд этилаётган ёдгорлик мажмуи ва Самарқанд шаҳри қурилишининг янги бош лойиҳасини кўздан кечирмоқда.

М. АМИН ва Т. НОРҚУЛОВ (ЎзА) олган суратлар.

ЎСИМЛИКЛАРНИ ҲИМОЯ ҚИЛИШ УЧУН ТЕХНИКА

Қорақалпоғистоннинг Тўрткўл туманида қишлоқ хўжалик экинларига дори сепиш учун ишлатиладиган янги техникани намойиш этишга бағишланган семинар бўлди. Уни "Ўзқишлоқхўжаликмашхолдинг" таркибидаги "Кимёқишлоқмаш" акциядорлик жамияти ташкил қилди.

Бу тадбир жуда ўз вақтида ўтказилди: вегетация даврида зараркунандаларга қарши курашда ўсимликлар инсон ёрдамига муҳтож бўлади.

Семинар иштирокчиларига хилма-хил техника, чунончи, мамлкатимизда Исроилнинг "Дегания" фирмаси билан биргаликда ишлаб чиқарилаётган пневматик штангали кенг қамровли чанглатгич, Италиянинг "Агротаъмиртурбина" фирмаси билан биргаликда ишлаб чиқарилаётган пуркагичлар намойиш этилди. Янги машинадан қишлоқ хўжалик зараркунандаларининг барча турларини қириб ташлаш учун фойдаланиш мумкин. 15 ва 20 литр сиғимли елкага осиб ишлатиладиган қулай пуркагичлар ҳам намойиш қилинди. Улар кичик хўжаликлар учун жуда қулай техникадир.

"Кимёқишлоқмаш" акциядорлик жамияти мутахассислари семинар иштирокчиларини янги техника воситаларининг имконият ва хусусиятлари билан таништирдилар. Хўжаликлар вакиллари, фермерлар намойиш қилинган техника ва уларнинг эҳтиёт қисмларини харид қилиш тўғрисида келишиш имкониятига эга бўлдилар.

Пўлат НИШОНОВ, ЎзА мухбири.

АЙЛАНАДИ СОАТ МИЛЛАРИ
ЧОРШАНБА ХАБАРЛАРИ

● **ХУШХАБАР**

ИШ КЕРАКМИ, ЯРМАРКАГА БОРИНГ

Яқинда Наманган шаҳрида Ўзбекистон ёшларининг «Камолот» жамғармаси ҳамда Наманган шаҳар Меҳнат, аҳолини иш билан таъминлаш ва ижтимоий ҳимоя қилиш бўлимнинг ташаббуси билан «Меҳнат ярмаркаси» ўтказилди. Ярмаркада шаҳардаги қарийб 20 та корхона ва ташкилот 200 яқин ишчи ўринлари билан қатнашди. Меҳнат бозорида «Кока-кола», «Нотўқимачи» каби нуфузли корхоналар ҳам иштирок этишди. Шу куни Наманган шаҳрида яшовчи ёшлардан 140 нафари ишга жойлашди.

● **ЯНГИЛИК**

БИР КУНДА САККИЗ ТОННА

«Қорақалпоқдонмаҳсулот» ҳиссадорлик жамияти кундан-кунга юқори иқтисодий кўрсаткичларга эришмоқда, — деб ёзади Қорақалпоғистондаги мухбиримиз Ҳайитбой Абдусодиқов. — Яқинда корхона аҳоли учун яна бир қулайлик яратди. Нукус шаҳридаги ун комбинати қошида замонавий наввойхона қурилиб, ишга туширилди. Наввойхона Германиянинг «Винклер» фирмаси технологияси асосида ишлаяпти. Бу ерда бир кеча-кундузда 8 тонна турли хил нон ва нон маҳсулотлари тайёрланиб, эл дастурхонига тортиқ этилмоқда.

● **ЁЗГИ ТАЪТИЛ**

ФАҚАТ ИСТЕЪДОДЛИЛАР УЧУН

Халқимиз азалдан истеъдодлиларни ардоқлаб келади. Бухоро вилоятининг Ромитан тумани халқ таълими бўлими ходимлари ушбу анъанани давом эттираяптилар. Ёзги таътил бошланиши биланоқ, туманда «Истеъдод» оромгоҳи ташкил этилди. Оромгоҳ учун харажатларни туман халқ таълими бўлими ва унинг касаба уюшма қўмитаси ўз зиммасига олди.

Оромгоҳга 9—10-синф ўқувчилари танлов асосида қабул қилинади. Бу ерда биринчи босқичда 30 нафар ўқувчи ором олди. Ёзги таътил охиригача 90 нафар истеъдодли ёшлар дам оладилар. Ўқувчилар бу ерда ҳордиқ чиқариш билан бирга, олий ўқув юртлари имтиҳонларига ҳам тайёрланадилар. Туманнинг энг билимдон ўқитувчилари уларга сабоқ беришади.

● **ҲУРМАТЛИ ТАҲРИРИЯТ!**

БУНИНГ НИМАСИ БИРИНЧИ КАТЕГОРИЯ?

Сирғали туманининг 5,6 ва бошқа айрим даҳаларида уйлар асосан тўққиз қаватли типда қурилган. Улар нисбатан янги қурилишлар бўлганлиги сабабли, Тошкент шаҳар уй-жойларга коммунал хизмат кўрсатиш ташкилотларининг мутахассислари томонидан «Биринчи категорияли» уйлар деб таърифланади. Пировардида, уй биринчи категорияли бўлгач, унга кўрсатиладиган коммунал фойдаланиш хизмати тўловлари ҳам шунга яраша белгиланган.

Лекин «Уйдаги гап кўчага тўғри келмайди» деганларидек, мутасадди ташкилотлар «Биринчи категорияли» деб топган уйларнинг айнан коммунал фойдаланиш хизмати билан боғлиқ жиддий камчиликлари бор.

Мен оилам билан Сирғалининг 5-даҳасидаги 46-уйнинг 9-қаватида яшайман. Ҳар йили ёзда совуқ сув, қишда иссиқ сувга ёлчимай, челак кўтариб, пастки қаватларга тушиб, қўшниларнинг эшигини тақиллатиб юрамиз. Бунинг устига, томдан подъезддаги электр қути устига сув оқади. Неча йилдан буён мурожаат қиламиз, фойдаси бўлмаяпти. Ёмғирли кунларда тепадан оқова тушадиган қувур ёрилиб кетиб, бутун 9- қаватнинг йўлакларини сув босди. Мурожаат қилдик, яна фойдасиз. Ўзимиз тош, ғишт тиқиб бекитдик...

Мана шундай муаммоларга дуч келаверсангиз, бу уйларнинг нимаси биринчи категория экан, деган масала кишини қийнайверади.

Мухлис.

Телефонларимиз: 133-15-22, 133-52-55, 133-07-48, 136-37-85

Соат милларини Ойбек РАҲИМ кузатди.

Қишлоқ хўжалигини юксалтириш йўлида

<u>Андижонда қишлоқ хўжалигида ислоҳотларни янада чуқурлаштириш, қишлоқ хўжалиги кооперативлари, фермер ва деҳқон хўжаликлари тўғрисидаги қонунларни ҳаётга изчил татбиқ этиш масалаларига бағишланган йиғилиш бўлиб ўтди.</u>

Унда туман ҳокимлари, қишлоқ ва сув хўжалиги бошқармаси бошлиқлари ҳамда йирик хўжаликларнинг раҳбарлари иштирок этди.

Йиғилишни вилоят ҳокими Қ.Обидов бошқарди.

Ўзбекистон Республикаси адлия вазири С.Мирсафоев кун тартибидаги масалалар бўйича маъруза қилди.

Сўзга чиққанлар республика Олий Мажлисининг кейинги сессияларида қабул қилинган қонунлар мамлакатимиз қишлоқ хўжалигини тубдан қайта қуриш, ишлаб чиқаришни янгича ташкил этиш, деҳқонларнинг ўз меҳнати натижаларидан моддий манфаатдорлигини ошириш ва шу орқали маҳсулот ишлаб чиқаришни кўпайтириш, юрт фаровонлигини оширишга қаратилганлигини таъкидладилар. Эндиликда жойларда ишни мазкур ҳужжатлар талаблари асосида ташкил этиш энг долзарб вазифалардан бири бўлиб қолмоқда. Президентимизнинг Олий Мажлис ўн биринчи сессиясида сўзлаган нутқида ҳамда Андижон ва Фарғона деҳқонлари билан учрашувлари чоғида баён этилган қоида ва хулосалар бу борада муҳим дастуруламал бўлмоғи зарур.

К. НИЗОМОВ, ЎзА мухбири.

ЎЗБЕК ОЛТИНИГА — ЯПОН СИФАТ СЕРТИФИКАТИ

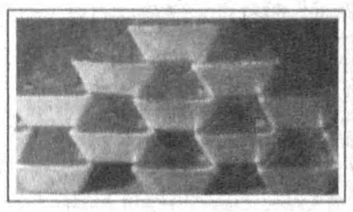

<u>Ўзбек олтинининг юқори сифатини тасдиқлашга бугунги кунда ортиқча изоҳнинг ҳожати йўқ. У халқаро бозорда, хусусан, Лондон қимматбаҳо металлар биржасида катта обрў қозонган.</u>

<u>Яқинда Навоий кон-металлургия комбинатининг олтинига Токио саноат маҳсулотлари биржасининг сифат сертификати берилгани тўғрисида хушхабар олинди. Жаҳоннинг энг йирик олтин чиқарувчи мамлакатларидан бири ҳисобланган Ўзбекистон Республикаси МДҲ давлатлари орасида Японияда ўз олтинининг юксак сифатлилигини тасдиқлаган биринчи давлат бўлди.</u>

Токио саноат маҳсулотлари биржасига 1984 йилда асос солинган. Дастлаб биржада олтин, кумуш, резина, пахта ва жун намойиш этилган бўлса, сал ўтиб булар қаторига палладиум ва аллюминийдан тайёрланган маҳсулотлар қўшилган. Токио саноат моллари биржаси олтин, платина, палладиум ва резина сотиш бўйича фаол ҳисобланиб, дунёда иккинчи ўринда туради.

— Токио биржаси маҳсулотлари рўйхатига киритилган мавжуд барча қонун-қоидаларга риоя қилинган ҳолда расмийлаштирилган ўзбек олтинига бизнинг сифат сертификатимизнинг берилишини маълум қилишдан ниҳоятда хурсандмиз, — таъкидлади Токио саноат маҳсулотлари биржасининг раиси Тадаёши Наказава «Жаҳон» ахборот агентлиги мухбири билан бўлган суҳбатда. — Буюк Ипак йўли чорраҳасида жойлашган Ўзбекистон улкан моддий хомашё заҳираларига эга. Мамлакатингизда Япония билан ўзаро манфаатли ҳамкорликни бундан буён янада кенгайтириш учун ажойиб имкониятлар мавжуд.

Яқинда Ўзбекистонда бўлиб қайтган Япониянинг йирик компаниялари вакилларидан иборат «Кейдарен» иқтисодий ташкилотлар федерацияси делегацияси мамлакатингиздаги имкониятларга юксак баҳо берди. Япония ишбилармон доиралари вакиллари республикангизнинг ижтимоий-иқтисодий жиҳатдан тараққий этаётганини, энг аввало, бу ердаги сиёсий барқарорлик ва иқтисодий юксалишларни таъкидлаган ҳолда кузатиб бормоқдалар.

— Ўйлайманки, — дея сўзини давом эттирди жаноб Наказава, — яқин йилларда Токио саноат маҳсулотлари биржасига қўйилаётган Ўзбекистондан келтирилган моллар рўйхати сезиларли даражада кўпаяди. Биз, хусусан, Ўзбекистонда юксак сифатли пахта ва ипак иплар мавжудлиги тўғрисидаги маълумотга эгамиз. Ҳозир ўзбек нефти ва нефть маҳсулотларини сотиш масаласи мутахассисларимиз томонидан кўриб чиқилмоқда. Назаримда, Ўзекистонда янги нефть конлари ўзлаштирилаётгани ҳисобга олинса, бу соҳада ҳам ҳамкорлик қилишнинг яхши истиқболлари бор.

Музаффар ЗОҲИДОВ, «Жаҳон» АА мухбири.

Токио.

БУГУННИНГ ГАПИ

САЙХУНОБОДЛИКЛАР КАЙФИЯТИ БАЛАНД

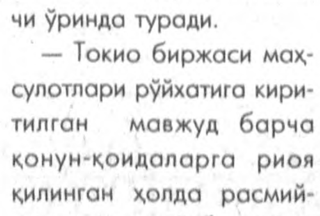

Сайхунобод туманига янги ҳоким қилиб тайинланган Султон Раҳмонқулов ва унинг муовинлари қиш ойларида кабинетларини марказий таъмирлаш устахонасига кўчиришди. Фуқаролар қабули, ишни бошқариш, овқатланиш ва бир чимдим уйқу ҳам шу ерда кечди. Раҳбарларнинг қўли оддий ва уяли телефондан бўшамасди. Савол-жавоблар қисқа ва лўнда эди.

— Алло, «Гулистон» хўжалигими? 20 гектарлик тутзорга яхоб бериш қандай бораяпти? Индинга тугайди? Яхши. Хўш, бугуноқ сизларга ажратилган 90 тонна селитрани ташиб олинглар. Келишдикми? Нима ёрдам керак бўлса, хоҳ тунда, хоҳ тонгда бўлсин, тортинмай мурожаат қилаверинглар...

— Алло, Алло... Эшитаяпмиз. «Шўрўзак»данми? Гапираверинг... Дорини юпқа қор устидан сепиб тўғри қилаяпсизлар. Имкон қадар майса нобуд бўлмагани маъқул...

Сепини ёйиб кўклам келди. Тераклар кучала ташлаб, тутлар барг чиқазди. Хонадонларга қурт уруғига қўшиб ун ва мой тарқатилди. Бошқа туман пиллакорлари режанинг ярмига етишганда сайхунободликлар 70 тонналик хирмон уюб, довондан ошдилар.

Катта-ю кичик пешонадаги терни бир сидириб олди.

Ғалла ўрим-йиғими арафасидаги катта йиғинда эса ҳоким гапни мухтасар қилди:

— Мендан маъруза кутмай қўяқолинглар. Ўримга техника, ёнилғи, механизаторлар шай турибди. Давлат буюртмаси ва уруғликдан ташқари барча буғдой ҳар кимнинг меҳнатига яраша бўлиб берилади. Айтиб қўяй, даладаги ҳосил ейишга ҳам, сақлашга ҳам, сотишга ҳам етади. Гап уни талон-тарож қилмай, узоғи билан бир ой ичида саранжомлаб олишда қолган...

Оқсоқоллар дала бошида фотиҳага қўл очишди. Комбайн ва транспорт тракторларининг моторлари гуруллади. Икки-уч кун ўтмасдан симлар орқали хушхабарлар қанот қоқди.

— Алло, мен «Бирлашган»дан Рустам Худойқуловман. 25 гектар майдондан 40 центнердан ҳосил олиб планни бажардик. Ўрим давом этаяпти. Яна 8-10 центнердан ғалла йиғиштириб оламиз...

— Туманни уланг. Ҳоким бобо, ваъдангиз ёдингиздами? Рапортни қўлингиздан даланинг ўзида оламан, дегандингиз. Қош қорайса ҳам сиздан дарак бўлмади. Ичим пишиб мана, сим қоқиб турибман. Ҳа, ҳа, мен «Гулистон»лик Илаш Тўраев-да...

—Бўпти, сизни эртага далада кутиб оламиз...

Бригадалар, оилавий пудратчилар, хўжаликлардан келаётган хушхабарларнинг гўё охири кўринмасди. Улоқни туманда биринчи бўлиб «Гулистон» деҳқон-фермер хўжаликлари бирлашмаси ғаллакорлари олиб кетишди. Кейин эса «Шўрўзак» ва «Бирлашган» хўжалик деҳқонлари зафар кучдилар.

... Бугунги кунда Сайхунобод тумани ғаллазорларини бепоён денгизга қиёслаш мумкин. Ана шу далаларга қараб турган киши бир зум кўзини юмиб, кўп нарсаларни тасаввур қилса бўлади. Масалан, янги буғдойдан нон ёпаётган аёлни. Унинг атрофида кўлчаларидаги иссиқ кулчаларни «куҳ-куҳ«лаб югураётган кичкинтойларни, уларнинг шодон қийқирикларини...

Сайхунободга телефон қилиб кишилар кайфиятини, уларнинг келгуси режаларини суриштирдик.

— 8 та хўжалик давлатга ғалла сотиш буюртмасини бажарди. Туманимиз ҳам рапорт тайёрлаяпти. Бундай кунларда одамларнинг кайфияти, албатта, аъло бўлади-да, — деди Султон Раҳмонқулов. — Энди пахта режасини ҳам вилоятда биринчи бўлиб бажарсак, ёмон бўлмасди. Ғўзаларимиз ёппасига гуллаб, кўсакка кира бошлади. Ғаллазорларда эса ўрим-йиғим ҳамон давом этаяпти. Туманимизнинг яхши кунларига меҳмон бўлиб келинглар...

Алиқул ХОНИМҚУЛОВ, «Халқ сўзи» мухбири.

ХАБАР

Қирғизистон ҳудудидаги тоғларда қорнинг тез эриши ва Шоҳимардонсой дарёсида сув оқимининг кескин кўпайиши натижасида шу йил 8 июлда Фарғона вилоятидаги Шоҳимардон қишлоғида сув тошди. Натижада қурбонлар ва вайронгарчиликлар содир бўлди.

Аҳолига ёрдам бериш ва табиий офат оқибатларини тугатиш учун Ҳукумат комиссияси тузилиб, иш бошлади. Бу ишга республика Фавқулодда вазиятлар вазирлиги, Ички ишлар ва Соғлиқни сақлаш вазирликлари кучлари ва воситалари жалб этилган.

Ўзбекистон Республикаси Фавқулодда вазиятлар вазирлиги.

ФЕРМЕР РАҚОБАТГА КИРИШДИ

Дўстлик туманидаги Манас номли ижара ширкатлар бирлашмасида ҳар йили раҳбар алмаштирилади. Барибир ишда силжиш йўқ. Қарз устига қарз дегани қалашиб кетган. Баҳона аниқ: ер ишдан чиқиб қолган, об-ҳаво ноқулай келди. Оқибатда туман раҳбарияти «юк оғир, эплолмаяпти» деган маънода бу йил хўжаликни иккига ажратди. Ўзгариш эса у даражада эмас.

Қишлоқ тадбиркорлари

Энди шу хўжалик заминида, бир хил тупроқ ва сув шароитида Гадой ака Шодиев ташкил этган мустақил фермер хўжалиги фаолиятини таҳлил қилиб кўрайлик. Дастлабки йилиёқ ишлайман деган раҳбар имконият қидиришини, ишлашни хоҳламаган баҳона ахтаришини амалда исботлаб берди. Ўттиз гектар пахта ва ғалладан хўжаликка нисбатан уч баробар кўп ҳосил олди. «Пахтангизни териб берай, ғаллангизни ўриб берай», деб келадиган механизаторнинг кети узилмади. Кўча-кўйда хотин-халаж «чопиқчи олмайсизми?» деб Садаф янгадан суриштира бошладилар.

Нега, деган табиий савол туғилади. Хўжаликда ҳам ғалла ва пахта бор-ку? Бунинг устига, ишчи кучи етишмаётган бўлса. Ҳамма сир шундаки, хўжалик иқтисодий зарар ботқоғига ботиб, тўлов қобилиятини йўқотиб, иш ҳақи ўрнига озиқ-овқат маҳсулотлари бераётган эди. Албатта, бунда ҳам узилиш бўлиб турарди. Фермер ҳамёни эса бир йилда қаппайиб қолган, чопиқчига ҳам, тракторчига ҳам накд пул билан ҳисоб-китоб қилиш имкони бор. Бунинг боиси нимада, деган ҳақли савол туғилади. Боиси шундаки, Гадой ака Садаф янга билан фарзандларини, невараларини ёнига олиб, эрта-ю кеч даладан чиқмади. Эллик гектарлик пахта майдонига уч юз тонна чириган гўнгни, керакли маъдан ўғитини қўлда септирди. Анвар, Комил, Содиқ каби ўғиллари ёнидан кетмади. Неваралари бегона ўтга қирон келтирди. Олий маълумотли иқтисодчи ўғли Фарҳод «амал курсисини» ташлаб отасига механик бўлди. Занглаб ётган темир-терсакларни йиғиб, ишчи органлари ясади, «чўлоқ», «майиб» ётган тракторни қайта тиклади.

— Ерга чигитни экиб, донни сепиб қўйган билан иш битди демаслик керак, — дейди Гадой ака. — Деҳқоннинг дам оладиган куни бўлмайди. Қачонки у ўз ишидан қониқса, кузда хирмони баланд бўлса, бола-чақаси ейиш-ичишдан, кийинишдан кам бўлмаса, ҳордиқ чиқаргани шу.

Фермер тўғри айтди. Ерга уруғ сепиб, энди ҳосилини йиғиб олсам бўлди, дея хотиржамликка берилиш ёмон. Чўл шароитида одам етишмайди. Пахта ва ғалла ишини эса ёнма-ён олиб бориш керак. Айни ғўза парвариши қизғин паллага чиққанда ғалла етилади, «ўриб ол, бўлмаса тўкиламан» деб деҳқонни шоshiриб қўяди. Бунинг устига пахта теримига тушаман, деганингизда томорқа пишиб етилади. Буни ҳам уддаламаса бўлмайди.

Сен ерни боқмасанг, ер сени боқмайди, деб айтилган гап ҳақ. Гадой ака, аввало, пахта ва ғаллага бераётган ўғитга бегона ўт шерик бўлишини истамайди. Тўққиз фарзанд, йигирма бир набира, келинлардан иборат «десант» ташлайди. Иккинчи омил-ягана. Уни канда қилмайди. Тадбиркорликни қарангки, сулола ичида ҳам экин майдонлари ижара усулида оилаларга бўлиб берилибди. Майдон бошига тахтача қоқиб қўйилган. Унда шу яхлит карта қайси ўғилга тегишли эканлиги битилган.

Келинлардан иборат сифат комиссияси бор. Қайси майдонга олдин сув олиш керак, қайсиси сувдан кейин тобга келади, ишловни неча кунда ўтказиш лозим? Бариси уларнинг тавсияси билан амалга оширилади. Айтганларини қилишмаса, келинлар «қўзғолон» кўтаришади. Чайла — бош штаб, у ерда ҳеч кимга осонликча «сотилмайдиган» бош ҳакам — Садаф янга ўтирибди. Унинг муҳокамасига тушиш оғир. Гап эшитмайин, деган оила аъзоси нечоғли кийин бўлса ҳам аравасини ўзи тортишга одатланган.

Оилавий иноқлик, бир қозондан ош ейиш, бир бошлиққа қулоқ солиш оқибатида фермер хўжалигида йил сайин ривожланиш содир бўляпти. Даромадга яраша буромад деганларидек, кўрилган соф фойдадан иккита «Олтой» русумли ҳайдов трактори, иккита «МТЗ–80» чопиқ трактори, транспорт трактори ва тележка, КамАЗ юк машинаси сотиб олишди. Ўғиллари «ўзимизда чиқаётган машиналардан минайлик» дейишганди, ота «Нексия» ва «Тико» сотиб олиб берди.

Бултур ғаллани дўл уриб кетди. Омон қолган ердан қўшни хўжалик аранг тўрт ярим центнердан буғдой олди. Дарҳол ўрнига чигит экди. Пахта ҳосилдорлиги 45 центнердан ошиб, кўзлаган режаси юз тўқсон саккиз фоизга кўтарилиб кетса бўладими! Ғалладан кўрилган зарар икки ҳисса қопланди. Қўшнилар бир килограмм пахтани машинада теришмади. Фермер топширган 110 тонна ҳосилнинг юз тоннаси машинада терилди. Тўрт миллион сўм соф даромад қилди.

Бу йил экин майдонлари кенгайди, иш ҳажми ҳам ортди. Лекин ҳосил чўғи ёмон эмас. Ғўза текис ҳосилга кирди, ғалладан дастлабки хирмон уюлди. Чама 40 центнердан тушяпти. Ота-болалар маслаҳатлашиб тармоқни кенгайтиришга аҳд қилишди. Ишончни бир эмас, кўп марта оқлашганда, бу фикрни туман ҳокими Ўринбой Қўлдошев ҳеч иккиланмай қувватлади. Ем-хашак учун ўн тўққиз гектарда маккажўхори парвариш қилиняпти. Нега десангиз, фермер хўжалигининг кичик чорваси ҳам бор. Қорамоллар олтмиш бошга, қўйлар ўн бешга, отлар бештага етди.

Аҳмад Қулбеков номли ижара ширкатлар бирлашмаси ва «Шодлик» фермер хўжалиги ўртасида шу тариқа табиий бир рақобат пайдо бўлди. Фермер бугун бир гектар ерни ўтдан тозалаб берган ижарачига минг сўмдан пул, эллик килограммдан буғдой беряпти. Ширкатлар бирлашмасида эса бунинг ярми ҳам йўқ.

Рақобат бор жойда юксалиш бўлади, ер эгасини излаб топади, деганларидай, Гадой Ҳожи Шодиев бошлиқ «Шодлик» фермер хўжалиги аъзоларининг ҳисоб рақамида ҳозир бир ярим миллион сўм захирада турибди. Унинг ёнига бу йилги ғалла ва пахтадан яна ўн миллионлар қўшилади.

Юртбошимиз Андижон, Фарғона деҳқонлари билан учрашганда ерни ижарачиларга беришни, фермерларга шароит яратишни бежиз айтмади. Мамлакат истиқболи фермерлар қўлида. Деҳқон бойиса, юрт обод бўлади.

Ҳ. НАБИРАЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Таълим ваислоҳот

ЯХШИ ТАЖРИБАЛАР УНУТИЛМАСА...

Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат институти кафедра мудири, машинасозлик бўйича халқаро IF ТОММ ташкилоти қўмитаси аъзоси, Халқаро муҳандислик академияси мухбир аъзоси, техника фанлари доктори, профессор Анвар ЖЎРАЕВ билан суҳбат.

— Домла, назарингизда, ҳозирги олий таълим тизимида ўз ечимини кутаётган энг жиддий муаммолар нималардан иборат?

— «Таълим тўғрисида»ги Қонун ва «Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури» улкан аҳамиятли ҳужжатлардир. Уларда таълимни жаҳон стандартлари талабларига мос тизимга ўтказиш ва халқаро талабларга жавоб бероладиган кадрлар тайёрлаш бош вазифалар этиб белгиланган. Шу билан бирга, менинг фикримча, шу кунларгача мавжуд бўлган ижобий ютуқларимизни сақлаб, ривожлантиришимиз даркор.

Масалан, биз тайёрлаётган бакалавр кадрлар хориждагилардан тубдан фарқ қилади. Яъни, бизда базавий олий маълумот берилиши билан бирга, ихтисослик бўйича етарли билим берилади. Менимча, бу рағбатга лойиқ таълим усули. Ҳозирги кунда ихтисослик фанлари ҳисобидан умуммуҳандислик фанларининг ўқитилиши ҳажми кескин қисқартирилмоқда. Бу эса салбий оқибатларга олиб келиши мумкин. Бунга бир мисол келтирмоқчиман. Агар ишлаб чиқаришда маҳсулот сифати паст бўлса, дарҳол тайёрлаш технологиясига ўзгартиришлар киритилиб, сифатни ўз ўрнига келтириш мумкин. Лекин таълим тизими маҳсули ўн йиллардан сўнггина маълум бўлади. Бундай салбий ҳолатни унутиш учун бир авлоднинг умри етармикин? Бу савол мени жуда ташвишлантиради. Биз шу йўсинда келажак авлодга ўзимиз етарлича эътибор бермаган бир «муаммо»ни мерос қилиб қолдирмаяпмизми?

Яна шуниям инобатга олиш лозимки, ҳозирги кунда биз дунёдаги энг етакчи технологияларни сотиб олиб ўзлаштирмоқчимиз. Бунда ускуна ёки машиналарни нафақат ишлатишни, балки таъмирлашни ҳам ўзлаштиришимиз, келажакда эса уларни ўз талабимизга мос қилиб мукаммаллаштиришимиз ҳам лозим. Яъни, етакчи технология яратувчи давлатлар қаторига қўшилмоғимиз даркор. Бунга интилиш ҳам умуммуҳандислик фанларининг заруратини тақозо этади.

— Сизнингча, олий таълим ўқув режаларини тузишда умуммуҳандислик фанлари бўйича етакчи олимларнинг қатнашиши лозимми?

—Бакалавр ва магистрлар учун ўқув режаларини асосан мутахассислик бўйича кафедралар ўқитувчилари тузмоқдалар. Улар ҳатто умуммуҳандислик фанлари бўйича етакчи олимлардан маслаҳат ҳам сўрамасдан, мазкур долзарб муаммони бир тарафлама ҳал этмоқдалар. Яъни, ўқув режалари уларнинг савияларига мос бўлиб қолмоқда. Олий ва ўрта махсус таълим муаммолари институти (ОЎМТМИ) олимлари дастлаб намунавий ўқув режаларини тузиш бўйича кераkли, яъни зарурий тавсияларни берган эдилар. Лекин у амалда ижобий силжиш бермади.

— Умуммуҳандислик фанлари жамламасига қайси фанлар киради?

— Умуммуҳандислик фанлари қаторига геометрия, чизмачилик, назарий механика, материаллар қаршилиги, амалий механика, механизм ва машиналар назарияси, электротехника, автоматика, машина деталлари, гидравлика ва гидромашиналар, электроника ва шунга ўхшаш қатор фанлар киради.

— Анвар ака, сиз юқори малакали кадрларни тайёрлаш учун қандай йўл-йўриқларга асосланасиз?

— Катта карвонга катта йўл керак, дейди халқимиз. Менинг фикримча, халқаро андозаларга мос келадиган кадрларни тайёрлашда умуммуҳандислик фанларини ўқитишни унутмаслик, балки ўқув режаларини тузишда умуммуҳандисликни инобатга олиш лозим.

Мен қуйидагиларни таклиф этган бўлардим: техника соҳасида биз тайёрлаётган бакалавр ва магистрларнинг савияси нафақат халқаро жаҳон стандартларига жавоб бериши, балки улардан ҳам юқорироқ бўлиши лозим. Чунки мамлакатимиз келажакда энг янги технологияларни яратувчи давлатлар жумласига кириши зарур. Бу эса, ўз навбатида, техника фанларининг амалдаги пойдевори бўлгандагина амалга оширилиши мумкинлигини тақозо этади.

Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги қошида намунавий ўқув-услубий бирлашма фаолиятини тиклаш зарур.

Илгари вазирлик қошида умуммуҳандислик фанлари бўйича илмий-услубий бирлашма бўлиб, юқорида санаб ўтилган фанлар бўйича ўқитиш услублари, уларни такомиллаштириш, адабиётларни буюртма асосида яратиш, илмий тараққиёт ва уни ўқув жараёнларига татбиқ этиш масалалари кўриб чиқиларди. Ҳозир шунга ўхшаш жамоатчилик ташкилоти йўқ. Шундай бўлса-да, биз шу пайтгача орттирган тажрибаларимизга таяниб, ўзаро учрашиб, фикр алмашиб турибмиз. Менимча, бунинг ўзигина етарли эмас. Таълим ислоҳоти аниқ шаклларга кираётган ҳозирги пайтда юқоридаги фикрлар устида ўйлаб кўриш лозим, деб ўйлайман.

Абдуназар НУРМАТОВ
суҳбатлашди.

КАСБИ ОДДИЙ, ҲИММАТИ ОЛИЙ КИШИЛАР

Инсон ўз касбини севса, ишида унум, топганида барака бўлади. Электрогазпайвандловчи Жўрақўзи Пўлатов ҳам ўз касбини севади, рўзғорини ҳам шу касб кетидан тебратади. Бугун уни Фурқат тумани аҳолиси яхши танийди, айниқса, қишлоғига тоза ичимлик суви, газ қувури яқинда тортилган бўлса. Шуниси эътиборлики, туман ҳокимлиги аҳолининг турмуш шароитларини яхшилаш, ичимлик суви ва табиий газ билан таъминлаш борасида жуда катта ишларни амалга ошираяпти. «Кўргонча» — «Навбаҳор» газ қувури трассаси қурилиши эса Ж. Пўлатов меҳнат қилаётган «Ўзбекгаз» қурилиш тресті жамоасига юклатилган.

СУРАТДА: илғор электргазпайвандловчи Жўрақўзи Пўлатов.

Т. ҲАМРОҚУЛОВ
олган сурат.

«ХАЛҚ СЎЗИ» ФУҚАРОЛАР ХИЗМАТИДА

ХЎЖАЛИКЛАР ФАОЛИЯТ КЎРСАТМОҚДА

Тумандаги «Дўстлик» ижара хўжалиги қошидаги «Машъал» деҳқон хўжаликлари уюшмаси томонидан «Халқ сўзи» газетаси таҳририятига йўлланган хатни ўрганиб чиқиб, қуйидагиларни маълум қиламиз.

«Машъал» деҳқон хўжалиги уюшмасида 19 та деҳқон хўжалиги мавжуд бўлиб, улардан хатда кўрсатилган «Жамшид», «Нилуфар», «Олмос», «Жўрабек», «Камар», «Темур», «Эркин» ва «Фарҳод» деҳқон хўжаликлари ҳозирги вақтда фаолият кўрсатиб келмоқдалар. Хатда кўрсатилганидек, ҳақиқатан ҳам вилоят адлия бошқармаси томонидан деҳқон хўжаликларининг ишлаб чиқариш режаларининг бажарилишини назорат қилиш бўйича текшириш ўтказилган. Бир қанча деҳқон хўжаликлари ишлаб чиқариш режаларини бажармаганлиги ва ердан унумли фойдаланмаганлиги учун уларни ёпиш тўғрисида туман ҳокимлигига тақдимнома киритган. Туман ҳокимлигида бу деҳқон хўжаликлари фаолияти 1998 йил якунлари асосида қайта кўриб чиқилади.

Ҳозирги кунда мазкур деҳқон хўжаликлари тўлиқ фаолият кўрсатмоқда.

Т. ХУДОЙНАЗАРОВ,
Булунғур тумани ҳокими.

Қонун лойиҳаси муҳокамада

АМАЛИЙ ИШНИНГ ҲУҚУҚИЙ БАЗАСИ

Олий Мажлиснинг XI сессиясида биринчи ўқишда қабул қилинган қонунлар орасида “Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартнома-ҳуқуқий базаси тўғрисида”ги қонун лойиҳаси ўзига хос хусусиятларга эга эканлиги билан фарқланади.

Ушбу қонун лойиҳасини ижтимоий-иқтисодий ислоҳотларни изчил амалга оширишнинг ҳуқуқий дастури сифатида таърифлаш мумкин.

Лойиҳада, биринчидан, Президентимизнинг шартномаларни бажарилиши масаласига устувор вазифа сифатида эътибор бериш зарурлиги юзасидан билдирган фикр ҳамда хулосалари ўз ифодасини топган.

Иккинчидан, лойиҳада миллий анъана, расм-русум, айниқса, халқимизнинг киши “лабзи”ни ҳалол, деб билиши, ўз сўзи устидан чиқиш каби инсоний фазилатлари акс этган.

Учинчи омили эса хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартнома-ҳуқуқий базасининг ҳаққонийлиги ва тўла бажарилиши бир жиҳатдан ижтимоий-иқтисодий ислоҳотларни бенуқсон, дадил амалга оширилишига боғлиқ эканлигининг эътироф этилганлигидир. Шунинг учун ҳам, лойиҳада хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятларида шартномалар тузишнинг замонавий механизм ва ҳуқуқий асослари ўзининг изчил ифодасини топган.

Лойиҳада хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартнома ҳуқуқларининг бузилишига йўл қўйган мансабдор шахсларнинг муайян қонунларга мувофиқ жавобгар бўлишининг кўзда тутилиши уларнинг қонун олдидаги масъулиятини янада ошириши муқаррардир. Бу лойиҳанинг тўртинчи хусусияти ҳисобланади.

Лойиҳанинг аҳамияти ва асосий хусусиятларини кўплаб санаш, гапириш мумкин. Мухтасар қилиб айтганда, лойиҳадаги мавжуд моддалар амалдаги қонунларнинг муҳим белгиларидан жамланган бўлиб, хўжалик юритувчи субъектлар фаолияти учун асосий қўлланма сифатида хизмат қилиши шубҳасиздир.

Шуҳратбек ЗАЙНОБУТДИНОВ,
33-Шифокор сайлов округидан депутат.

ҚЎҚОНЛИК ТАДБИРКОР АЁЛЛАР

Бу қадимий шаҳар тадбиркорлари, тижоратчилари, савдогарлари азалдан донг таратиб келганлар. Айни кунларда эркаклар билан бир қаторда хотин-қизлар ҳам ишбилармонлик билан шуғулланмоқдалар. Шаҳар тадбиркор аёллар ассоциацияси уларнинг ишига бош-қош бўлаяпти. Хусусан, уюшма тадбиркорларга бизнес-режалари тузишда кўмаклашмоқда.

Бу ерда, шунингдек, тижорат ишларини немис технологияси асосида ташкил этиш сирларини ўргатувчи курс фаолият кўрсатаяпти. Яқинда ушбу курсни 17 нафар аёл битириб чиқди. Улар ишлаб чиқаришни режалаштиришдан ташқари молиявий ҳолат, иқтисодий таъминот жумбоқларини пухта ўргандилар.

Набижон СОБИР,
«Халқ сўзи»
мухбири.

Истиқлол моҳияти

1. Кейинги йилларда онгу шууримизда, Сизнингча, қандай ўзгаришлар содир бўлди?

2. Оилангиз ва яқинларингиз ҳаётида мустақиллигимиз билан боғлиқ муҳим воқеа сифатида нималарни алоҳида таъкидлашни истардингиз?

3. Биздан озод ва обод Ватан қолиши учун сиз нима қилардингиз?

4. Мустақилликни мустаҳкамлаш йўлида қўшаётган улушингиздан кўнглингиз тўладими?

МУСТАҚИЛЛИК БИЗНИ ДУНЁГА ТАНИТАЯПТИ

Сайфиддин ТУРСУНОВ, тиббиёт фанлари доктори, Нью-Йорк Фанлар академияси академиги

1. Авваламбор, биз янгича фикрлашга, ҳаётга тўғри, равшан ақл билан қарашга ўргандик. Қўл-оёғимизни тушовлаб келган мутеликдан, юқоридан берилган кўрсатмалар, буйруқларни сўзсиз бажариш кайфиятидан халос бўлдик. Бугун оддий деҳқондан тортиб олимгача изланмоқда, янгиликка интилмоқда, умумманфаат йўлида дадил ҳаракат қилмоқда.

Она-сайёрамизнинг энг ривожланган мамлакатлари олимлари, санъаткорлари ва ҳатто спортчилари билан фикр алмашаётган, баҳслашаётган, беллашаётган, нуфузли анжуманлар минбарида баралла сўзлаётган эканмиз, буларнинг ҳаммаси истиқлол инъом этган дадиллик, ўз ғоясига эга бўлишлик самарасидир.

Республикамизнинг мустақил бўлганига бор-йўғи етти йил тўлаяпти. Тарихан жуда қисқа муддатда асрларга татигулик ишлар қилинганини ўз кўзимиз билан кўриб турибмиз. Меҳнаткаш халқимиз пахта яккаҳокимлигидан қутулиб, ғалла мустақиллигига эга бўлди, мамлакатимизда автомобилсозлик саноати вужудга келди. Жаҳондаги мана-ман деган ҳайратомуз спорт иншоотларидан қолишмайдиган теннис корти, стадионлар ва бошқа спорт иншоотлари қад ростлади. «Тошкент—Андижон—Қашғар» автомагистрали, водий халқига хизмат қилувчи улкан газ омбори қурилиши жадаллик билан олиб борилаяпти. Бу каби ҳайратомуз мисолларнинг саноғига етиш қийин.

Бош омон бўлса, кўрамиз. Ватанимиз ер юзидаги энг чиройли, қудратли давлатлардан бирига айланади.

2. Мен қишлоқда туғилганман. Илгари Москва «назари»га тушмаган қишлоқ боласини бугун уммон ортидагилар тан олганлиги мен учун, мамлакатимиз олимлари учун катта шарафдир. Нокамтарликка йўйманг-у, ер юзидаги иккита буюк ва қудратли мамлакат Фанлар академиясининг академиги, фан арбоби эканман, бу мартабаларни истиқлол шарофати деб биламан.

Ўтган йили Швецияда бўлиб ўтган Европа мамлакатлари кардиологларининг XV конгрессида маъруза қилдим. Ўғлим Улуғбек тиббиёт олийгоҳининг доценти бўлиб, айни пайтда докторлик диссертацияси устида иш олиб бормоқда.

Бундан ташқари, биз Абдуғани Йўлдошев, Муҳаммаджон Маматов, Абдуваҳоб Мирзаев, Маҳмуджон Мусақулов сингари ҳамкасблар билан Марказий Осиё мамлакатлари олимлари орасида биринчилардан бўлиб юрак операциясига қўл урдик. Асримизнинг энг оғир, фавқулодда саналган бу хасталигини даволаш учун энди Москва, Киевда эмас, аксинча, Андижоннинг ўзида имконият етарли.

Яқинда олийгоҳимизнинг клиник шифохонаси яна бир ноёб ускуна — компьютерли томограф рентген билан бойиди. Умумий қиймати бир миллион АҚШ долларига тенг бўлган ана шу аппаратни хорижликлар эмас, балки ўзимизнинг маҳаллий мутахассисларимиз бошқаради.

Олис қишлоқларимизда жойлашган даволаш тармоқлари ҳам Япония, Швеция, Германия, АҚШ, Франция, Корея каби мамлакатлардан келтирилган энг замонавий, ноёб тиббий ускуналар билан таъминланмоқда. Шўролардан қолган «Тез ёрдам» машиналари ўрнини ўзимизнинг «Дамас»ларимиз эгаллаётир.

3. Юртбошимизнинг таъбири билан айтганда, ҳар қандай баландпарвоз, жимжимадор гапларни йиғиштириб қўйиб, астойдил ишлашни, халқимга имон-эътиқод билан хизмат қилишни, ана шу фазилатларни шогирдларим, фарзандларимга «юқтиришни» истар эдим.

4. Бунга ҳа деб ҳам, йўқ деб ҳам жавоб бергим келади. Тиббиёт соҳасидаги илмий изланишлар, амалга оширилган ва савобга йўғрилган ишларни кўз олдимга келтирсам, анчайин таскин топгандай бўламан. Бироқ имкониятимдан, бизга яратиб берилган шарт-шароитдан келиб чиққудай бўлсам, ҳали кўп ишлашим, илмий изланишим кераклиги аён бўлади.

«Халқ сўзи» мухбири
О. ШОДМОНАЛИЕВ тайёрлади.

МАҲАЛЛА — БЕБАҲО ҚАДРИЯТ, САХОВАТ ВА САВОБ МАСКАНИ

„Маҳалла“ лотереяси - омад синови!

Мамлакат тарихида биринчи марта ўтказилаётган ушбу лотерея ўйинида қатнашинг, ютуқларига эга бўлинг.

Сизни бешта **бир миллион** сўмлик, бешта **700000** сўмлик, бешта **250000** сўмлик, ўнта **100000** сўмлик, жами **205280** та ютуқ кутмоқда.

Лотерея билетлари Халқ банки бўлимларида, маҳаллаларда ва газета дўконларида сотилмоқда.

Баҳоси — **50** сўм.

Омадингизни қўлдан берманг, азизлар!

ТЕЛЕКОММУНИКАЦИЯ ЛИНИЯЛАРИ ВА ИНШООТЛАРИНИ ҚЎРИҚЛАШ ҚОИДАЛАРИ

Мазкур телекоммуникация линиялари ва иншоотларини қўриқлаш Қоидалари (бундан кейин Қоидалар) Ўзбекистон Республикасида алоқа, радиолаштириш ва сигнализация линияларини қўриқлаш зонасида жойлаштириш, сақланишини таъминлаш ва эксплутация қилиш тартибини белгилайди.

Қоидаларнинг амал қилиниши, мансублиги ва мулкчилик шаклидан қатъи назар, барча линияларга тегишлидир.

Қоидалар Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги барча корхона, ташкилот, идора ва алоҳида шахслар (бундан кейин юридик ва жисмоний шахслар) томонидан бажарилиши мажбурийдир.

I. Телекоммуникация линиялари ва иншоотларини жойлаштириш

1. Алоқа, радиолаштириш ва сигнализация линиялари (бундан кейин алоқа коммуникациялари)га: ҳаводан ўтган алоқа линиялари, уларга осилган алоқа симлари ва кабеллари, бино томларига ўрнатилган алоқа ва радиолаштириш линиялари, еrости кабел линиялари, уларни белгиловчи сигнал ва ўлчов белгилари (устунчалари), радиореле алоқа линиялари, кабел телефон канализацияси, ерусти ва еrости хизмат кўрсатилмайдиган кучайтириш (регенерация) пунктлари, тақсимот жавонлари, қутилари, ерга улаш контурлари ва бошқалар киради.

Алоқа коммуникациялари: шаҳар ва қишлоқ телефон алоқаси, радиолаштириш ва сигнализация, шаҳарлараро, халқаро алоқа, радиореле алоқаси, ҳар хил турдаги технологик алоқа линияларига бўлинади.

2. Ўзбекистон Республикасида алоқа коммуникацияларини қуриш ва реконструкция қилиш, махсус рухсатнома (лицензия)га эга бўлган ихтисослаштирилган лойиҳа институтлари ёки лойиҳа гуруҳлари томонидан амалдаги ва қурилиш меъёрлари ва қоидаларига мувофиқ ишлаб чиқиладиган лойиҳалар бўйича, Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларига мувофиқ барча манфаатдор юридик ва жисмоний шахсларнинг ҳуқуқларига риоя қилинган ҳолда амалга оширилади.

3. Алоқа иншоотларини қуришга белгиланган тартибда рухсатнома олган юридик ва жисмоний шахсларга барча ер участкаларида, жумладан, саноат, қишлоқ хўжалиги, ўрмон хўжалиги, сув хўжалиги тасарруфидаги участкалар, шахсий ҳовлилар, ажратилган ер бўлаклари ва тақиқланган зоналарда ҳамда биноларнинг томлари устида, темир йўл ва автомобиль кўприкларида, коллекторларда, метрополитен ва темир йўл тунелларида мазкур ер участкалари, бинолар, кўприклар ва бошқалар кимнинг мулки, эгалик қилиши ёки фойдаланишида бўлишидан қатъи назар, бу ерлар ва иншоотлар эгалари ёки фойдаланувчиларнинг техник шартларига кўра алоқа коммуникацияларини қуриш ва уларнинг эксплуатациясини таъминловчи мосламаларни (кудуқлар, люклар, нарвонлар, тўсиқлар ва бошқаларни) ўрнатиш ҳуқуқи берилади.

4. Алоқа коммуникацияларини қуриш учун ер участкалари Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда ажратилади.

Алоқа коммуникацияларининг қурилиши учун ерлар иншоот ва кўп йиллик дарахтлар бузилмасдан, қурилиш даври мобайнида вақтинча олиб турилади.

Юридик ва жисмоний шахслар ер участкалари ҳудудлари бўйича, автомобиль йўллари, кўприклар, тунеллар, кўчалар, иморатлар, коллекторлар, тақиқланган зоналар, ўрмонлар бўйлаб алоқа коммуникацияларини ёткизиш шартлари ер участкалари эгалари, ердан фойдаланувчилар ва қайд қилинган объектларнинг эгалари билан келишилади, алоқа коммуникациялари ва автомобиль йўллари параллел жойлашган ва ажрим қилинган ерлар доираси чеккасидан 50 м.дан камроқ масофага яқин жойлашганда эса, йўл хўжаликлари билан келишилади.

5. Қишлоқ хўжалиги учун мўлжалланган ерларда алоқа коммуникацияларини қуришга рухсат, қоида бўйича, фақат ҳосил йиғиштириб олингандан кейин берилади. Бунда ер ажратиш, уни рекультивация қилиш шартларига риоя қилиниши керак. Агар алоқа коммуникацияларининг қурилиши қишлоқ хўжалиги эҳтиёжлари учун ишлатилаётган ерлардан фойдаланишнинг вегетация даврига мўлжалланган бўлса, бу ерлар экинлар билан банд қилинмаслиги керак. Бундай ҳолларда ерлардан ноилож фойдаланмаслик билан боғлиқ бўлган зиён қопланиши мўлжалланиши керак.

Ерни экин билан банд қилмаслик ҳақидаги масала қурилиш буюртмачиси билан ер эгаси (ердан фойдаланувчи, шу жумладан, ижарачи)нинг биргаликда тузган шартномаси асосида ҳал қилиниши керак. Шартнома экин экиш ишлари бошланишидан камида 6 ой олдин тузилади.

6. Мавжуд алоқа коммуникацияларини қўриқлаш зонасидаги ер майдонини ер участкаларининг эгаларидан, ер эгаларидан, ердан фойдаланувчилардан, шунингдек, ижарачилардан олиб қўйилиши мумкин эмас ва мазкур коммуникацияларнинг сақланишини таъминлаш шарти билан улар ердан фойдаланишлари мумкин.

Алоқа коммуникацияларининг эгалари ер участкалари эгалари, ер эгалари ва ердан фойдаланувчиларни, шу жумладан, ижарачиларни алоқа коммуникацияларининг мавжудлиги ва уларнинг сақланишини таъминлаш чоралари ҳақида ёзма равишда огоҳлантирадилар.

7. Ерусти ва еrости хизмат кўрсатилмайдиган кучайтириш (регенерациялаш) пунктларини қуриш учун лойиҳалашнинг технологик меъёрлари билан аниқланадиган ўлчамларда, ернинг доимий равишда ажратилиши амалга оширилади.

8. Алоҳида ҳолатларда Давлат табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси билан келишув бўйича алоқа коммуникацияларининг қурилишига махсус муҳофаза қилинаётган табиат ҳудудларида (қўриқхоналар, миллий боғлар ва ш.к.) Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан ижозат берилади.

9. Алоқа коммуникацияларининг трассаларида қўриқлаш зоналарининг белгиланиши муносабати билан ер унинг мулкдорлари, эгалари ёки фойдаланувчилари ихтиёридан олиб қўйилганда ёки уларнинг ҳуқуқлари чекланганда, уларга жисмоний ёки юридик шахслар – коммуникация эгалари томонидан Ўзбекистон Республикаси ва Қорақалпоғистон Республикаси қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда бадал (товон пули) тўланади.

II. Алоқа коммуникацияларини қўриқлаш

10. Алоқа коммуникацияларининг сақланишини таъминлаш учун:

а) қўриқлаш зоналари белгиланади:

кабелли ва ҳаводан ўтган коммуникациялар учун – шу коммуникациялар бўйлаб еrости кабели трассасининг ёки ҳаво линиялари энг четидаги симларининг ҳар тарафидан 2 м. масофада параллел тўғри чизиқлар билан аниқланадиган ер участкаси кўринишида;

дарё, кўл, канал, сув омборларидан ўтиш жойларида – сув юзасидан унинг тубигача бўлган чуқурликда ҳар тарафдан 100 метрлик, денгиздаги кабел линиялари учун эса – 0,25 миля масофасидаги сув майдони участкаси кўринишида;

алоқа коммуникацияларидаги ерусти ва еrостидаги хизмат кўрсатилмайдиган кучайтириш ва регенерация пунктлари учун – кучайтириш, регенерациялаш пунктларидан ёки уларнинг шиббаланган четидан 3 м. масофада ўраб олинган туташ чизиқ билан аниқланадиган ер участкаси кўринишида.

Шаҳар чегараси ташқарисида ҳамда аҳоли яшайдиган жойлардаги еrости коммуникация трассаларига мўлжал сифатида темир бетон ўлчов устунлари ўрнатилади. Шунингдек, уйларнинг деворлари, тўсиқлар, электрузатувчи линияларининг устунларига маҳкамланадиган кўрсаткич тахтакачлар ҳам мўлжал ҳисобланади. Шаҳарларда еrости коммуникацияларининг ўтиши техник ҳужжатлар билан белгиланади.

Денгиздаги кабел линияларининг трассалари ва алоқа кабеллари трассаларининг дарё, кўл, сув омбори ва каналлардан ўтиш жойидаги қўриқлаш зоналарининг чегаралари кабелларнинг чиқиш жойида сигнал нишонлари билан белгилаб қўйилади. Денгизда кабел коммуникацияларининг трассалари «Денгизда сузувчилар хабарномаси»да кўрсатилади ва денгиз хариталарига туширилади;

б) ўрмон массивлари ва дарахтзорларда ҳаводан ўтган алоқа коммуникациялари учун:

баландлиги 4 метрдан ошмайдиган дарахтзорларда – кенглиги энг четки симлар орасидаги масофага 4 метр қўшилган ҳолда (энг четки симлардан дарахтларнинг шохларигача ҳар томонидан 2 метрдан);

баландлиги 4 метрдан ошадиган дарахтзорларда – кенглиги энг четки симлар орасидаги масофага 6 метр қўшилган (энг четки симлардан дарахтларнинг шохларигача ҳар бир томонидан 3 метрдан) оралиқда дарахтлар кесилиб, йўл солинади.

Дарахтлар қулашининг эҳтимоли бўлган дарахтзорларда дарахтлар кесилиб очилган йўлнинг кенглиги энг четки симлар орасидаги масофага ҳар бир томондаги дарахтларнинг ўртача баландлигига баробар масофа қўшиб ҳисобланган кенгликда бўлиши керак. Бунда дарахтлар кесилиб солинган йўл четида ўсаётган айрим дарахтлар ёки дарахтлар тўпи, агар уларнинг баландлиги дарахтзорларнинг ўртача баландлигидан юқори бўлса, кесиб ташланиши керак. Дарахтларни кесиб солинган йўлга ишлов берилишида чиқадиган яроқли ёғочлар йўл ўтган ҳудудга эгалик қиладиган хўжаликнинг ихтиёрида қолади, яроқсиз ёғочлар эса ўрмон хўжалиги ҳудудидан олиб чиқилади ва йўқ қилиб ташланади.

Алоқа коммуникациялари истироҳат боғлари, боғлардан ўтадиган ҳолларда тегишли ташкилот, корхона, идоралар билан келишувга кўра дарахтларни кесиб солинадиган йўлнинг кенглиги камайтирилиши мумкин.

Ўрмон массивлари ва кўкаламзорлар бўйлаб ўтган дарахтлар кесилиб очилган йўллар алоқа коммуникациялари эгаларининг кучи билан ёнғинга нисбатан хавфсиз ҳолатда сақланиши керак.

Истироҳат боғларида, боғларда, шаҳар ва аҳоли яшайдиган жойлар атрофидаги ўрмон экинзорларида, далани муҳофазаловчи дарахтзорларда, автомобиль ва темир йўллар, дарёлар, каналлар, кўлларнинг атрофи ва бошқа сув ҳавзалари бўйлаб ўтган ҳимоя ўрмонзор минтақаларида, қимматбаҳо ўрмонзор массивларида дарахтларни кесиб йўл очишда уларнинг муҳофазаловчи хусусиятлари сақланиб қолиши ва дарахтзорларга етказилаётган зиён иложи борича камроқ бўлиши керак. Хусусан, юмшоқ тупроқли ерларда, тик (15 градусдан ортиқ) қияликларда ва эрозия жараёнларига дучор бўлган жойларда дарахтларни кесиб йўл очилаётганда буталар ва ёш дарахтлар кесилмаслиги, тўнкалар қўпорилмаслиги керак.

Дарахтларни кесиб йўл очиш ишлари ўрмон хўжалиги ташкилотларининг шартларига биноан алоқа коммуникацияларининг эгалари томонидан амалга оширилади. Дарахтзорларни кесиш қоидаларининг бузилишига йўл қўйган алоқа коммуникациялари эгалари Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда жавобгарликка тортиладилар;

в) алоқа коммуникациялари билан бошқа иншоотлар орасида тегишли иншоотларни бунёд этиш қоидалари билан аниқланадиган йўл қўйилиши мумкин бўлган энг кам масофалар белгиланади.

11. Радиореле алоқа линиялари трассаларида радиотўлқинларнинг тарқалишига экран сифатида таъсир қилишнинг олдини олиш мақсадида бино ва иншоотлар қуриш, шунингдек, дарахтлар ўтказиш тақиқланган айрим участкалар белгиланади. Мазкур участкаларнинг жойлашиши ва чегаралари радиореле линияларнинг қурилиши лойиҳаларида кўзда тутилади ва лойиҳа ташкилотлари томонидан бу ҳақда тегишли вилоят, туман, шаҳарларнинг архитектура бошқарма (бўлим)ларига маълум қилинади.

12. Коммуникация трассаларида қўриқлаш зоналари ва дарахтларни кесиб очилган йўлларда ушбу коммуникациялар эгаларининг ёзма розилигисиз қуйидаги ишларни амалга ошириш тақиқланади:

а) турли хил қурилиш, монтаж, ер қазиш ва портлаш ишларини, қишлоқ хўжалик майдонларида эса тупроқни қишлоқ хўжалиги эҳтиёжлари учун 0,3 метрлик чуқурликдан ортиқ юмшатиш ҳамда суғориш тармоқларини тозалаш;

б) уйлар, хўжалик ва иншоотларни қуриш, дарахт ва узум кўчатларини ўтказиш, дала шийпонларини жойлаштириш, мол сақлаш, материалларни, ўғит, ем-хашак тўплаб сақлаш, гулханлар ёқиш, отиш машқларини ўтказиш;

в) алоқа коммуникацияларини муҳофазалаш бўйича махсус чоралар кўрилмасдан автотранспорт, трактор ва механизмлар юрадиган йўл ва тўхташ жойларини ташкил қилиш, ҳаводан ўтган алоқа коммуникациялари симлари остидан катта ўлчамдаги юкларни олиб ўтиш;

г) тупроқ намунасини олиш, қудуқ ва шурфлар қазиш билан боғлиқ геология-хариталаш, геодезия, қидирув ва бошқа изланув ишларини олиб бориш;

д) кема, баржа ва сузиб юрувчи кранлар учун тўхташ жойлари ташкил қилиш, юк ташиш-ортиш, сув тубини чуқурлаштириш ва ер ковлаш ишларини олиб бориш, лангарлар ташлаш, лангар, занжир, лотлар, судрама ва траллар ташланган ҳолатда ўтиш, балиқ овлаш учун участкалар ажатиш, балиқ ҳамда бошқа сув жониворларини тутишда ва ўсимликларни йиғишда сувтуби қуролларини ишлатиш, сув ичидаги жойлар ташкил қилиш, муз ёриш ва уни ғамлаб қўйиш.

Автомобиль ва темир йўллар бўйлаб ажрим қилинган ерлар доирасида алоқа коммуникацияларини қўриқлаш зоналари йўл ва темир йўл органлари томонидан ўз эҳтиёжлари учун коммуникацияларнинг сақланиши сўзсиз таъминланиши билан фойдаланилиши мумкин.

Алоқа коммуникацияларининг сақланишини таъминлаш учун ушбу коммуникациялар трассаларида, қўриқлаш зоналари, дарахтларни кесиб очилган йўлларда мазкур Қоидаларнинг V бўлимига мувофиқ иш олиб бориш шартлари белгиланади.

13. Алоқа коммуникацияларининг ишлашини бузиши мумкин бўлган турли хил ҳаракатлар қилиш ва хусусан:

а) алоқа коммуникациялари ёткизилган ва уларнинг ҳаво устунлари, кабел қутилари ва тақсимот қутичалари ўрнатилган бино ва кўприкларни бузиш ва реконструкция қилишни, коллекторлар, метрополитен ва темир йўл тунелларини қайта қуришни шу иншоот ва ускуналари эгалари билан келишилган лойиҳаларга биноан алоқа коммуникациялари қурувчилари томонидан олдиндан кўчирмай туриб амалга ошириш;

б) ўлчов ва сигнал белгиларини кўмиб юбориш ва синдириш, катта оғирликдаги (5 тоннадан ортиқ) юкларни ташлаб юбориш, алоқа коммуникациялари трассаларига кислота, туз, ишқорлар ва бошқа емирувчи суюқликларнинг оқизилишини уюштириш;

в) кабел канализациялари, хизмат кўрсатилмайдиган кучайтириш (регенерация) пунктларининг люклари қопқоқларини тупроқ, ахлат, қурилиш материаллари билан уюб ташлаш, бетон ёки асфальт-бетон билан қоплаб юбориш;

г) шу коммуникацияларга хизмат кўрсатишга алоқадор бўлмаган шахсларга хизмат кўрсатилмайдиган радиореле станция ва кучайтириш (регенерация) пунктлари (еrости ва ерусти), кабел телефон канализацияси қудуқлари, тақсимот жавонлари ва кабел қутиларининг эшик ва люкларини очиш, шунингдек, алоқа коммуникацияларига уланиб олиш;

д) дарёларнинг ўзани ва сув босган қирғоқларида кабелларнинг ўтиш жойидан оқим бўйлаб ва оқимга қарши йўналишда 2,5 км.дан кам бўган масофада шағал ёки қум олиш учун карьерлар ташкил қилиш;

е) еrости алоқа коммуникацияларини олдиндан кўчирмасдан ёки чуқурлаштирмасдан туриб тупроқни суриб текислаш;

ж) алоқа коммуникацияларини қўриқлаш зоналарида ер юмшаткичли тракторларни битта жўякдан қайта-қайта юргизиш ва ер юмшаткичлари жўякка туширилган ҳолда тракторларни буриш;

з) алоқа коммуникацияларининг шикастланишига олиб келадиган ўзга ҳаракатлар қилиш (масалан, ҳаводан ўтган алоқа линияларининг устун ва арматураларига шикаст етказиш, симларини узиб ташлаш, уларнинг устига бегона нарсаларни ташлаш);

и) ишларни амал қилиш муддати ўтиб кетган рухсатномалар бўйича олиб бориш тақиқланади.

14. Шаҳарлар ва бошқа аҳоли яшайдиган жойларда алоқа коммуникацияларининг сақланишини таъминлаш учун шу коммуникациялар қарашли бўлган жисмоний ва юридик шахслар ҳокимиятнинг ер қазиш ишларини олиб боришга рухсат беришни бошқарадиган органларга трассаларнинг топширишлари керак.

15. Кабель лангар ёки балиқ тутадиган ашё билан тортиб олинган ҳолда кема капитанлари (ҳарбий кема командирлари) лангар ёки ашёдан маҳрум бўлишларини эътиборга олмай, кабелга шикаст етказмасдан уни бўшатиш учун ҳамма чораларни қўллашлари керак. Кабел тортиб олингани ҳақида кема капитанлари (ҳарбий кема командирлари) дарҳол энг яқиндаги портга радио орқали жой координатларини ҳамда кабел тортиб олинган вақтни кўрсатиб хабар беришади. Тасодифан кўтариб олинган кабел ҳақида хабарни қабул қилиб олган порт бу ҳақда яқин орадаги алоқа корхонаси (ташкилоти) га хабар беради.

16. Алоқа коммуникациялари ўтган ер участкаларига эгалик қилаётган, унинг мулкдори бўлган, ундан фойдаланаётган юридик ва жисмоний шахслар:

а) шу коммуникацияларнинг сақланишини таъминлашга кўмаклашувчи, ўзларига боғлиқ бўлган барча чораларни кўришга;

б) геологик харитага олиш, қидирув, геодезия ва бошқа ишларга, бино ва иншоотларни қуришга, бу ишларнинг бошланиши ва ишлар олиб бориладиган жой тўғрисида алоқа коммуникацияларининг эгалари билан келишилмасдан олиб боришига йўл қўймасликка;

в) коммуникацияларни чуқурроқ жойлаштиришга алоқа коммуникацияларининг эгаларига ишчи кучи ва механизмлар билан, агар бу бирор-бир иш бажариш учун керак бўлса, ҳақини тўлаб ёрдам беришга мажбурдирлар.

17. Шаҳар, бошқа аҳоли яшайдиган жойларни ва алоҳида биноларни янгисини қуриш, реконструкция қилиш, йўл ва кўприкларни қайта қуриш, қишлоқ хўжалиги майдонларини қайта суриб текислаш ишлари туфайли алоқа коммуникацияларини кўчириш ва қайта қуриш алоқа коммуникациялари ва иншоотларнинг эгалари билан келишилган техник шартларга биноан, асосий қурилишни ёки ишларни амалга ошираётган иш олиб борувчилар, ер участкаларининг мулкдорлари, ердан фойдаланувчилар, ер эгаларининг капитал маблағлари ва моддий ресурслари ҳисобидан бажарилади. Мавжуд алоқа коммуникацияларини, ушбу коммуникация ва иншоотларнинг эгалари билан келишилмасдан жойини ўзгартириш тақиқланади.

Асосий қурилишни ёки ишларни олиб бораётган ташкилотлар ва шахслар алоқа коммуникацияларининг эгаларига коммуникацияларнинг жойини ўзгартириш ёки қайта қуриш пайтида бу коммуникациялар бўйича алоқаларнинг тўхтаб қолиши сабабли келтирилган зарарни қоплашга мажбурдирлар.

Лойиҳага биноан, алоқа коммуникацияларининг кўчирилиши мўлжалланган жойларда бу коммуникациялар қайта улангандан кейингина иш олиб борилиши мумкин.

18. Ҳокимиятларнинг қурилиш учун ер ажратадиган комиссияларида шу участкаларни ажратиб бериш ҳақидаги масала ушбу участкалардан ўтган коммуникациялар эгаларининг хулосалари ҳисобга олиниб ҳал қилиниши керак.

19. Лойиҳаланаётган бино ва иншоотларнинг қурилиш майдонларидан алоқа коммуникациялари трассалари ўтган ҳолларда, бу объектлар қурилишининг лойиҳа ва сметаларида, ушбу коммуникацияларнинг эгалари билан келишилган ҳолда коммуникацияларнинг сақланишини таъминлаш учун зарур бўлган чоралар кўзда тутилиши керак.

20. Алоқа коммуникациялари трассаларидаги қўриқлаш зонаси ва дарахтларни кесиб очилган йўллар яқинида коммуникацияларга шикаст етказилиши мумкин бўлган ишларни олиб борувчилар:

коммуникация эгалари билан бу ишларни олиб бориш тартиби ва иш олиб борувчилар томонидан бажарилиши керак бўлган ушбу коммуникацияларнинг сақланишини таъминлайдиган тадбирлар кўзда тутилган келишув тузишга;

иш бошланадиган вақт ва ишлар олиб бориладиган жой ҳамда уларни олиб борилишини кузатиш тартиби ҳақида алоқа коммуникациялари эгаларини хабардор қилишга мажбурдирлар.

21. Ер қазиш ишларини олиб борувчилар, бу ишларни олиб боришнинг техник ҳужжатларида белгиланмаган еrости кабелларини топсалар, дарҳол топилган кабелларнинг яқинида ишларни тўхтатишга, унинг сақланишини таъминловчи тадбирларни кўришга ва бу ҳақда маҳаллий ҳокимиятнинг архитектура бўлими (бошқармаси)га хабар беришга мажбурдирлар.

III. Қўриқлаш зоналарида алоқа коммуникацияларидан фойдаланиш

22. Алоқа коммуникациялари эгаларининг техник ходимларига алоқа коммуникацияларининг қўриқлаш зоналарида ва дарахтлар кесилиб очилган йўллардан тўсқинликсиз ўтиши, авария-тиклаш ишлари олиб борилаётганда эса транспорт воситаларида тўсқинликсиз ўтиш ҳуқуқи берилади. Агар бу коммуникациялар тақиқланган зоналар ва махсус объектлар ҳудудларидан ўтган бўлса, у ҳолда тегишли ташкилотлар алоқа коммуникациялари эгаларига сутканинг исталган пайтида кўрикдан ўтказиш ва ишлар олиб бориш учун рухсатномалар беришлари керак.

23. Алоқа коммуникациялари эгаларига қўриқлаш зоналарида ва дарахт кесилиб очилган йўлларда:

а) коммуникацияларга эксплуатацион хизмат кўрсатиш учун зарур бўлган йўллар, кириш йўллари, кўприклар ва бошқа иншоотларни қуришга (ерларни ажрим қилиш ва умумий фойдаланиш, автомобиль йўлларига қўшилишга қўшимча келишувлар бўйича);

б) қайтадан тупроқ билан тўлдириш ва ерни рекультивация қилишнинг сўзсиз шарти билан шу коммуникацияларни таъмирлаш учун чуқурлар, траншеялар ва ҳандақларни очиш;

в) дарахтлар кесилиб очилган йўлнинг белгиланган кенглигини таъминлаш учун дарахтларни кесишга рухсат этилади.

24. Қишлоқ хўжалиги учун мўлжалланган ерларда алоқа коммуникацияларига эксплуатацион хизмат кўрсатиш ва таъмирлаш ишларини (авария-тиклаш ишларидан ташқари) амалга ошириш, одатда, бу ерлар қишлоқ хўжалик экинлари билан банд бўлмаган даврда ўтказишга рухсат этилади.

Аварияларни бартараф қилиш бўйича ишлар исталган даврда (экинлар борлигидан қатъи назар) амалга оширилади. Кўрсатилган ишлар ўтказилгандан сўнг алоқа коммуникациялари эгалари қишлоқ хўжалиги учун мўлжалланган ерларни қишлоқ хўжалик ишларини бажариш учун яроқли ҳолга келтиришлари, шунингдек, ер эгаларига, ердан фойдаланувчиларга, шу жумладан, ижарачиларга авария-тиклаш ишларини олиб боришда келтирилган зарарни қоплашлари керак (агар алоқа коммуникацияларининг шикастланиши ер эгалари, ердан фойдаланувчилар, шу жумладан, ижарачиларнинг мазкур Қоидаларнинг талабларини бузиши натижасида бўлмаса).

25. Йўл қопламаларини олиб ташлаш ва тупроқни ковлашни талаб қилувчи алоқа коммуникацияларини таъмирлаш бўйича ишлар (авария-тиклаш ишларидан ташқари) уларни амалга ошириш шартларини тегишли йўл органлари билан, шаҳарлар ва бошқа аҳоли яшайдиган жойлар ҳудудида эса ҳокимиятлар билан келишилгандан кейингина амалга оширилиши мумкин. Кўрсатилган ишларни амалга ошириш шартлари тўғрисидаги хабар тегишли органлар томонидан ишларни амалга ошириш зарурлиги тўғрисидаги хабарнома олинган кундан бошлаб 3 кун муддат ичида алоқа коммуникациялари эгаларига йўлланиши керак. Иш олиб бориладиган жойларни тўсиш масаласида ДАН органлари билан келишилади.

Авария-тиклаш ишлари, уларни бажариш шартлари олдиндан келишилмасдан, амалга оширилади. Лекин ишлар бажариладиган жойга йўл органи ёки ҳокимиятнинг вакили албатта чақирилади. Бунда бу ишларни амалга оширувчи алоқа коммуникациялари эгалари, транспорт ва пиёдалар учун огоҳлантирувчи зарур белгиларни ўрнатган ҳолда авария бўлган жойларни айланиб ўтиш йўлларини ўтказишлари керак. Йўл қопламаларини қайта тиклаш ишлари йўл органлари томонидан шу қопламаларни бузган алоқа коммуникацияси эгалари ҳисобига амалга оширилади.

26. Алоқа коммуникацияларидан уларнинг катта йўл ва темир йўллар, қувурлар, кемалар қатнови йўлга қўйилган дарёлар, кўллар, сув омборлари, каналлар, саноат корхоналари ҳудудлари, метрополитен тунеллари билан кесишиб ўтиш жойларида фойдаланиш тартиби алоқа коммуникациялари эгалари томонидан транспорт, саноат ва бошқа тегишли ташкилотлар, корхоналар, муассасалар ва шахслар билан келишилиши керак.

27. Ҳокимиятлар, шунингдек, Ўзбекистон Республикаси ички ишлар ва миллий хавфсизлик органлари алоқа коммуникациялари эгаларига бу алоқа коммуникацияларининг шикастланишининг олдини олишда ва ҳамма корхоналар, ташкилотлар, муассасалар ва фуқароларнинг мазкур Қоидалар талабларининг бажарилишини таъминлашда ўзларининг ваколатлари доирасида ёрдам берадилар.

IV. Алоқа коммуникациялари трассаларидаги қўриқлаш зоналари ва дарахтларни кесиб очиладиган йўлларда ишларни олиб бориш шартлари

28. Ҳокимиятлар саноат ва бошқа турдаги қурилиш учун ер майдонларини ажратаётганда, шунингдек, аҳолига қишлоқ хўжалик мақсадларида ер участкаларини бўлиб бераётганида мазкур ер участкаларини олган шахслар ёки ташкилотлар улардан фойдаланишни тегишли алоқа коммуникациялари эгалари билан келишиб олишлари керак.

29. Алоқа коммуникациялари мавжуд бўлган ер участкаларида бинолар ва иншоотлар қуриш учун қурувчи томонидан лойиҳа берилиши керак.

Лойиҳасиз бажариладиган қурилиш, таъмирлаш ва бошқа ишларни амалга ошириш учун алоқа коммуникациялари эгаларининг ёзма розилиги олиниши керак.

Бундай ишларга қуйидагилар киради:

– еrости кабел линиялари трассаларида – ўра қазиш, йўллардан вақтинча тушиш йўлларини қуриш, ўтиш йўлини ёпиш ва сувни тушириб юбориш учун тупроқни ковлаш, далаларни суриб текислаш, қозиқлар қоқиш, тўсиқ учун таянчлар ўрнатиш, тупроқ намуналарини олиш, турли мақсадларда ариқлар (траншеялар) қазиш ва бошқалар;

– ҳаво орқали ўтувчи алоқа линиялари трассаларида таянчлардан, тортқилардан, тиргаклардан камида 2 метр масофада 0,3 м.дан ортиқ чуқурликда ер қазиш ишларини бажариш; симлар ва осилган кабеллар остида ўлчамлари осилган симлар баландлигига тенг ёки ундан ортиқ бўлган транспорт ва механизмларнинг вақтинча ўтишини ташкил этиш, ағдарилиш пайтида симларни шикастлантириши мумкин бўлган дарахтларни кесиш ва бошқалар;

– биноларнинг томлари орқали ўтказиладиган устунли линияларда – устки ёпилмани, чордоқларни алмаштириш ва таъмирлаш бўйича, устунларни, тортқиларни мустаҳкамлаш билан бевосита боғлиқ ишлар, симлар шикастланиши мумкин бўлган бошқа ишлар.

30. Лойиҳасиз амалга оширилаётган ишларни бажариш зонасида мавжуд бўлиши мумкин бўлган еrости коммуникацияларини аниқлаш учун иш бажарувчилар томонидан туман (шаҳар) архитектура бошқармаси (бўлими)дан ахборот олиниши керак.

31. Алоқа коммуникацияларини қўриқлаш зонасида олиб бориладиган ишларнинг буюртмачиси (қурувчиси) иш бошланишидан камида 3 кун олдин коммуникациялар эгасининг вакилини техник ҳужжатлар бўйича ва ерни ковлаб еrости коммуникацияларининг (шу жумладан, еrости кучайтирувчи пунктлари, кўриш қурилмалари бўлган кабель канализацияси, ерга уланиш контурлари ва бошқ.) жойини аниқлаш, уларнинг жойлашиш чуқурлигини ва қурилаётган объект иншоотлари билан ўзаро жойлашганлигини аниқлаш учун чақириши керак.

32. Еrости алоқа коммуникацияларининг аниқ жойлашган жойини аниқлаш ишлар бажарилаётган ҳудуднинг бутун узунлиги бўйича амалга оширилади ва бунинг учун шу коммуникациялар эгаси жавобгардир.

Қурилиш узоқ муддат олиб борилганда еrости коммуникацияларининг аниқланган трассаси баландлиги 1,5-2м. ли нишон қозиқлар билан белгиланиши керак. Нишон қозиқлар трассанинг тўғри қисмларида ҳар 15-20 м. оралиқда трассанинг тўғри чизиқли ўқидан 0,5 м. дан кўпроқ қия кетган ҳамма нуқталарда, трассанинг ҳамма бурилишларида, шунингдек, ишлар қўлда бажарилиши керак бўладиган тупроқ қазиш чегараларида ўрнатилади.

Нишон қозиқларни ўрнатиш ва қудуқларни очиш ишлари қурувчининг кучи ва маблағлари ҳисобига алоқа коммуникациялари эгасининг вакили иштирокида бажарилади.

Трассани қозиқлар билан белгилаб чиқилмагунча ер ишларини бажаришга йўл қўйилмайди.

Шунингдек, қурилиш узоқ муддат олиб борилганда алоқа коммуникациялари эгалари томонидан зарур миқдорда умумий огоҳлантирувчи белгилар ўрнатилади.

33. Еrости алоқа коммуникациялари трассасини аниқлаш ишларининг амалга оширилганлиги тўғрисида қурувчи (буюртмачи) вакили, иш бажарувчи ва еrости коммуникациялари эгаси иштирокида далолатнома тузилади. Далолатномада қайси ва қанча миқдорда қудуқ қазилгани, қозиқлар ва белгилар ўрнатилгани, қўриқлаш зонасидаги ишларнинг қайси босқичида алоқа коммуникациялари эгасининг вакили иштирок этиши кераклиги кўрсатилади.

Далолатномага имзо чекилгандан сўнг алоқа коммуникациялари ва ўрнатилган белгиларнинг бутлиги учун иш бажарувчи жавобгар бўлади.

34. Иш олиб борувчилар – усталар, бригада бошлиқлари ер ковловчи, қозиқ қоқувчи ва бошқа қурилиш механизмлари ҳамда машиналарнинг машинистлари алоқа коммуникацияларининг қўриқлаш зонасида иш бошлашдан олдин еrости коммуникациялари трассаларининг жойлашиши, уларнинг жойдаги белгиланиши билан таништирилиши керак. Шунингдек, улар билан алоқа коммуникацияларининг сақланишини таъминловчи, ер қазиш ишларини қўлда ва механизмлар усули билан амалга ошириш тартиби ҳақида тушунтириш ишлари ўтказилиши керак. Бундан ташқари, улар алоқа коммуникацияларида одамларнинг ҳаёти учун хавфли бўлган кучланиш борлигини ҳисобга олиб, электр токи уриши хавфи борлиги тўғрисида, шунингдек, айтиб ўтилган коммуникацияларга шикаст келтиришнинг жавобгарлиги тўғрисида огоҳлантиришлари керак.

Алоқа коммуникацияларини қўриқлаш зоналарида ишларни олиб бориш нарядларида еrости ва ҳаводан ўтган алоқа иншоотларининг мавжудлиги тўғрисида, бу иншоотлар эгасининг вакилини чақириш тўғрисида кўрсатма бўлиши, зарур бўлган ҳолларда эса қўлда бажариладиган ишларни олиб боришнинг тарҳи (схемаси) берилиши керак.

Алоқа коммуникацияларини қўриқлаш зоналаридаги ишлар ишбоши (прораб) ёки устанинг кузатуви остида бажарилиши керак.

35. Алоқа коммуникацияларини қўриқлаш зоналарида иш олиб борувчилар ишлар бошланишидан камида бир кун олдин алоқа коммуникацияси эгаларига (ишларни бажаришда уларнинг вакили иштироки зарур бўлганда) иш олиб борилиш санаси ва соатлари ҳақида телефонограмма берадилар ёки шахсан бориб хабар қиладилар.

Алоқа коммуникациялари эгалари ўз вакилларининг бу коммуникациялар сақланишини таъминловчи чора-тадбирларга риоя қилиниши устидан техник назоратни амалга ошириш учун иш жойида ўз вақтида, белгиланган муддатда ҳозир бўлишларини таъминлашга мажбурдирлар.

Бу вакиллар жойга келмай қолган ҳолларда иш олиб борувчилар бир кеча-кундуз мобайнида бу ҳақда алоқа коммуникациялари эгаларига хабар қилишлари керак.

Алоқа коммуникацияларини қўриқлаш зоналарида айтиб ўтилган вакиллар бўлмаганда, ер қазиш ишларини олиб бориш ман қилинади. Алоқа коммуникациялари эгалари вакилларининг келмаганлиги сабабли вужудга келган зарарни қоплаш масаласи қонунда белгиланган тартибда ҳал қилинади.

36. Алоқа коммуникациялари трассаларини қўриқлаш зоналарида ва дарахтлар кесиб очилган йўлда ишларни олиб боришга ёзма розилик бўлмаганда, мазкур Қоидаларнинг талаблари бузилганда алоқа коммуникациялари эгаларининг вакили ишларнинг тўхтатилишини талаб қилишга ва бу ҳақда тегишли баённома тузишга ҳақлидир.

37. Алоқа коммуникацияларини қўриқлаш зоналарида ёки дарахтлар кесиб очилган йўлда зарур таъмирлаш-тиклаш ишларини талаб қилувчи авария ҳолатларида бундай ишларни кўрсатилган коммуникациялар эгалари билан олдиндан келишмасдан амалга оширишга рухсат этилади, лекин бунда:

а) сутканинг қайси пайтида бўлишидан қатъи назар, авария жойига ишчиларни жўнатиш билан бир вақтда алоқа коммуникациялари эгаларига уларнинг вакиллари келиши зарурлиги тўғрисида телефонограмма орқали хабар қилиниши;

б) авария ишлари олиб борилаётган жойда шу ишлар учун масъул шахс доим бўлиши шартлиги, у мазкур бўлимнинг 7-бандига мувофиқ тушунтириш ишларини ўтказиши кераклиги;

в) авария содир бўлган жойга алоқа коммуникациялари эгаларининг вакиллари етиб келгунга қадар қўриқлаш зонасидаги ер қазиш ишлари қўлда бажарилиши кераклиги. Алоқа кабели кўриниб қолганда, унинг сақланиши таъминланиши кераклиги;

г) алоқа коммуникациялари эгасининг вакили авария содир бўлган жойга келганда, бу коммуникациялар жойлашган жойни, уларнинг сақланиши таъминланишининг чоралари кўрилиши ва иш тугагунча иштирок этиши кераклигини таъминлайдиган талаблар бажарилиши шарт.

38. Лойиҳада алоқа коммуникацияларини кўчириш (иш олиб бориш вақтида ёки доимий) кўзда тутилган жойларда ишларни бажариш фақат амалдаги алоқа коммуникациялари қайта улангандан кейингина бошланиши мумкин.

Амалдаги алоқа коммуникацияларини янги қурилганларга қайта улаш ишлари шу коммуникациялар эгаси нарядлари бўйича ва коммуникацияларни кўчириш ишлари тугагандан сўнг, камида беш кундан кечиктирмай, қурувчи ҳисобига амалга оширилади.

39. Қурилиш механизмлари ва транспортнинг бевосита еrости алоқа коммуникациялари трассаси бўйича ҳаракати учун вақтинча ўтиш йўлларини қуриш зарур бўлганда, уларнинг эгалари билан келишувга кўра, ишларни бажарувчи томонидан айтиб ўтилган келишувга кўра, ишларни бажарувчи томонидан айтиб ўтилган коммуникацияларни ёғоч ёки бетон плиталарни ёткизиш, шағал, тош ва ш.к.ларни ташлаш йўли билан механик шикастланишлардан ҳимоя қилинади.

Ҳаво орқали ўтган алоқа коммуникациялари симлари остидан ўлчами катта юкларни олиб ўтишда симлар узилишининг олдини олиш учун улар симлар ва юкнинг (механизмининг) энг баланд нуқтаси оралиғи камида 200мм. бўлишини таъминловчи траверслар ёки янада баланд таянчлар ўрнатиш йўли билан вақтинча кўтарилади. Бундай ишлар алоқа коммуникациялари эгалари томонидан қурувчининг ёки ишларни бажарувчининг маблағлари, ишчи кучлари ва материаллари ҳисобидан бажарилади.

Юқорида айтиб ўтилган ишлар қурилишни ташкил этиш лойиҳасида кўзда тутилиши керак.

40. Алоқа коммуникацияларини қўриқлаш зоналарида ва дарахтларни кесиб очилган йўллардаги ишлар, айниқса, тупроқни қайта ишлашда қияликларнинг тиклиги, траншеялар ва хандақларни мустаҳкамлашдаги ер қазиш ишлари амалдаги қурилиш меъёрлари ва қоидаларига риоя қилинган ҳолда бажарилиши керак.

41. Еrости алоқа коммуникацияларининг бевосита яқинида тупроққа ишлов беришга фақат белкурак ёрдамида, кескин зарбаларсиз ишлашга рухсат этилади; зарба берувчи асбоблар (лўм, чўкич, найзали пона, пневматик асбоблар)дан фойдаланиш тақиқланади.

42. Ишлаб турган алоқа коммуникациялари билан кесишиш жойларида ер қазиш ишлари иложи борича қисқа муддат ичида олиб борилиши керак.

43. Кабель алоқа коммуникациялари тегиб кетувчи траншея ва хандақларни қазишда иш олиб борувчилар уларни шикастланишлардан қуйидаги тартибда ҳимоя қиладилар:

а) бевосита тупроқда ёткизилган кабеллар қўлда тўлиқ ковлаб олинади ва яхлит қутига (ёғоч ёки бошқа материалдан ясалган) солинади ва у, зарур бўлганда, траншеяга кўндаланг ҳолда ёткизилган тўсинларга ёки ғўлаларга маҳкам осилади. Қутининг учлари ариқ четидан камида 0,5м. чиқиб туриши керак. Қути симдан қилинган белбоғлар билан осилади;

б) қувур ёки блокларда ёткизилган кабеллар қўлда фақат қувурнинг (блокнинг) юқори четигача ковлаб очилади. Кейин уларни осиб қўйиш учун зарур тўсинлар ёткизилади. Шундан сўнг қувур (блок)нинг пастки четигача ковлаш ишлари давом эттирилади;

в) агар траншея ёки хандақни ишлаб тайёрлаш кабел ёткизилган сатҳдан пастда ёки унинг бевосита яқинида амалга оширилаётган бўлса, у ҳолда тупроқ чўкиши ва кўчишига йўл қўйилмайдиган чора-тадбирлар кўрилиши керак;

г) кабел ёки кабел канализацияси блоклари катта масофада очилиб қоладиган ҳолларда уни ҳимоя қилиш ишларини олиб бориш лойиҳасида ишлаб чиқилган бўлиши керак.

Очиқ кабеллар ҳимоя қилинмай қолганда, коммуникация эгалари ёки иш олиб борувчилар томонидан уларни қўриқлаш ташкил этилиши керак.

44. Сувости алоқа коммуникацияларини қўриқлаш зоналари чегарасида иш олиб бориш шартлари бундай ишларни шу коммуникациялар эгалари билан келишилган ҳолда белгиланади.

45. Алоқа коммуникациялари жойлашган зонада музлаган тупроқни иситишда тупроқнинг ҳарорати кабель қобиғига ва симларнинг изоляциясига шикаст етказмайдиган қилиб бажарилиши керак. Музлаган тупроқни найзали пона билан ёриб ишлаш ман этилади.

46. Алоқа коммуникацияларининг кесишган жойларида траншеяларни тупроқ билан тўлдиришда тупроқнинг қатлами 0,1м.дан ортиқ бўлмаслиги ва яхшилаб зичланиши керак. Қишки шароитда кабелларни кўмишда қум ёки музламаган тупроқ ишлатилади.

Траншея кабеллар жойланган тўсинлар ва қутилар билан бирга кўмилади, бу ҳақдаги бекитиш ишларига далолатнома тузилади.

47. Алоқа коммуникацияларига шикаст етказилганда иш олиб борувчи дарҳол бу ҳақда шу коммуникациялар эгаларига хабар бериши ва шикастланишни тезда бартараф қилишда ишчи кучи ва механизмларни ажратиб ёрдам кўрсатиши шарт.

Шикастланган алоқа коммуникациялари эгалари шикастланиш сабаблари тўғрисида баённома тузадилар.

Баённомалар маъмурий жавобгарликка тортиш, келтирилган зарарни қоплаш ёки жиноий ишни қўзғатиш учун тегишли органларга тақдим этилади.

V. Мазкур Қоидаларга риоя қилиш билан боғлиқ, шунингдек, алоқа коммуникацияларини қўриқлаш зонасида қуриш, муҳофаза қилиш ва фойдаланиш тартиби бузилганда юз берадиган низоларни қараб чиқиш

Мазкур Қоидалар талабларига риоя қилиш билан боғлиқ, шунингдек, қўриқлаш зонасида алоқа коммуникацияларини қуриш, қўриқлаш ва фойдаланиш тартиби бузилганда юзага келадиган низолар қонунда белгиланган тартибда кўриб чиқилади.

VI. Мазкур Қоидаларни бузганлик учун жавобгарлик

Мазкур Қоидалар талабларини бузган шахслар жавобгарликка тортиладилар ва қонунда белгиланган тартибда етказилган зарарни қоплайдилар.

Бердақ таваллудининг 170 йиллиги олдидан

ҚОРАҚАЛПОҚ БУЛБУЛИ

Ҳар бир замонда ҳар бир халқнинг донғи кетган шундай фарзандлари бўладики, уларнинг номи миллатнинг рамзига айланади. Қорақалпоқ халқининг машҳур шоири Бердақ ҳам ана шундай сиймолар сирасига киради.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорига мувофиқ, бу йил мамлакатимизда қорақалпоқ адабиётининг асосчиларидан бири Бердақ /Бердимурод/ Қарғабой ўғли туғилган куннинг 170 йиллиги кенг нишонланади. Шу муносабат билан Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши Раиси Сапарбой АВЕЗМАТОВдан шоир юртида юбилейга қандай тайёргарлик кўрилаётгани ҳақида сўзлаб беришни сўрадик.

— Бердақ Шарқ маданияти ва адабиётини ривожлантиришга, келажак авлодни Ватанга муҳаббат ва садоқат руҳида тарбиялашга, халқлар ўртасида дўстликни мустаҳкамлашга салмоқли ҳисса қўшган адибдир. Ўтмишда қорақалпоқ халқи орасидан Кунхожа, Ажиниёз каби буюк шоирлар етишиб чиққан. Уларнинг ҳар бири маданиятимиз тараққиётида ўз ўрнига эга. Бу борада Бердақнинг хизматлари айрича.

Бевосита юбилейга тайёргарликка келсак, Ўзбекистон Фанлар академияси Қорақалпоғистон бўлими Бердақнинг ҳаёти ва ижодига бағишланган илмий анжуман ўтказди. Уни тадбир доирасида ўтказиладиган "Шарқ халқларининг миллий уйғониши ва Бердақнинг яратувчилик хизмати" мавзуидаги халқаро илмий-амалий конференциянинг дебочаси дейиш мумкин.

Шоирнинг икки жилдлик шеърлар тўплами биринчи жилди нашрдан чиқди. "Қорақалпоғистон" нашриёти "Бердақ асарларининг тили", "Бердақ ҳақида афсона, ривоят ва ҳақиқат" китобларини чоп этди.

"Қорақалпоққино" давлат ҳиссадорлик компанияси "Ўзбеккино" билан ҳамкорликда Бердақнинг ҳаёти ва ижоди ҳақида ҳужжатли фильмни суратга олмоқда.

Айни вақтда Қорақалпоғистон телевидениесида мунтазам равишда шоир ижодига бағишланган "Байтерек" телетанлови ўтказилаётир. Матбуотда эса шоир ҳаёти ва ижодига бағишланган илмий-назарий мақолалар, шеърлар, пьесалар чоп этилмоқда. Адибнинг асарлари ўзбек тилига қайта таржима қилиниб, бир жилдлик шеърлар тўплами нашрга тайёрланмоқда.

Юбилей дастурида ўқув юртлари ва меҳнат жамоаларида ижодий учрашувлар, адабий кечалар, мушоиралар ўтказиш кўзда тутилган. Қўшиқчилар орасида Бердақ шеърлари ижрочиларининг кўрик-танлови ўтказилади. Кутубхона ва музейларда махсус кўргазмалар очилади.

Бердақ туғилган Бўзатов туманида юбилейга ҳозирлик, айниқса, қизғин бормоқда. Туман марказида йигирма гектар майдонда "Бердақ боғи" барпо этилмоқда, кенг кўламда кўкаламзорлаштириш, ободонлаштириш ишлари амалга оширилмоқда. Бу ерда шоирнинг рамзий мақбараси қурилади, ёдгорлик ўрнатилади. Нукус шаҳрида эса Бердақ музейи қад кўтаради.

Пировардида, шуни айтиш лозимки, буюк шоирнинг таваллуд тўйи барча шаҳар ва туманларда, ижодий уюшмалар ва меҳнаткашлар жамоаларида кўтаринки руҳда нишонланади. Зеро, халқимиз "қорақалпоқ булбули" деб эъзозлайдиган Бердақ хотирасини ҳурматлаш ҳар биримиз учун шарафдир.

Беҳзод УСМОН, ЎзА мухбири.

ОЙДИН БЕКАТ

ОЙ БАРЧИНИМ, ЁР-ЁР, ГУЛ БАРЧИНИМ, ЁР-ЁР

ЁХУД ҚОДИР БАХШИНИ ЙЎҚЛАБ

Сурхондарёда, минг тиғиз замонларда ҳам, эл ўзининг Алпомишини, ўзининг Гўрўғлисини унутмаган. Уларни эслаб, ёдга олиб, йўқлаб яшаган. Қаватига обжўшу (қайноқ сув — томоқни юмшатиш учун) овозбаландлатгич қўйиб, Қодир бахшию бошқа бахшиларга тўйларда достонлар айттирган. Менгнор билан Қодир ака бири давлабоши, бири бахши бўлиб гуриллатиб юртнинг тўй-томошаларини ўтказишган.

— Қодир бахшими, — улуғ одам, — дейди Менгнор. — Ўша Алпомишнинг, Қултой бобонинг, Рустамхонларнинг овулида яшаётган, «Нива» машинасига ҳозирлигина ўтириб олиб, гўё ўша овулдан келаётган одамга ўхшарди. Озгина яхшиликни, тирноқдай самимийликни кўрса борми, бўйи яйраб, бир дили очилиб кетарди. Ноҳуш гапларга, беқилиқ одамларга парво қилмасди-да энди. Соддароқ одамларни, ёлғон гапира олмайдиганларни бир қараша танирди.

Қизириқ туманида яшаган йиллари Қодир акага Шодмон бахши иэртма (эргашиб юрувчи — Шодмоннинг ўзи шундай дейди) бўлган. Шогирдини халифам деб улуғлаган. Халифа тушмагур дўмбира чертишни ўрганиб ва тўртта термани ёдлаб олгандан сўнг пана-паналаб ўзича тўйларга югурадиган бўлмайдими. Ана шунда Қодир бахши айтганки, ҳой, сағиргина бола,бу пухталигингни йиғиштиргин. Мени сенга боғлаб бериб қўйган йўқ. Бохабар бўл, олиб қолгин мендан, бола. Мени бир йўқотсанг, ҳе-еч топа олмайсан.

Мен қайтиб келмайман...

— Ўҳ. Мен қайтиб келмайман деган... мендайин бахши яқин ўрталарда келмайди, деганимикин? — дейди Менгнор тағин ҳам ҳайрати ошиб.

— Билмадим-а.

— Эҳ, бечора Қодир ака, — деди Менгнор одатига хилоф равишда ерга қараб гапириб. — Бир даврада у елкамга қўлини ташлади денг. Менгнор шайир, эллик ёшимни тўй қилсам, сени ҳам чақираман. Борасан лекин. Тўйнинг раислигини ўзинг қиласан. Ўзим билан шайирларнинг ҳаммасини тўйимга айтаман, деган эди. Мени «сен-сен» деб сўйган эди. Билсам, бу киши билан сўнгги учрашувимиз бўлган экан. Элликка етмай кетди-я, раҳматлик.

***

Қодир бахшига республика телевидениесида экраннинг эшигини ҳамиша очиб қўйган эди. Айтган достонларидан парчалар, термалар ёзиб олиб, хазинасини жавоҳирлар билан бойитди.

Термизда Абдухалил Намозов деган одам бор. Биринчи котиб, ҳоким, сув хўжалигининг бошлиғи бўлиб ишлаган. Ҳозир вилоят машший хизмат уюшмасининг раиси. Китобларни яхши кўради. Шахсий кутубхонасига кирсангиз ва ўзи ўқиган китоблари ҳақида эшитсангиз, бир қаравшда аслида сипо ва ҳатто олифтароқ кўринган бу одамнинг дунёбохабарлигидан ҳайрон қоласиз.

Ана шу одам ўзи билиб-билмай Қодир бахшини яхши кўриб қолди. Овозини ёзиб ола бошлади. Сиз ҳам бир эшитиб кўринг-а, кейин айтасиз Қодир бахшининг кимлигини, деб кассеталарни ўзига яқин кишиларга бериб юборди.

Кейин қарасаки, Қодир бахшининг овози ёзилган тасмалардан ўзида ўнтами, ўн бештами қолипти. Телевидениенинг ҳам, Намозовнинг ҳам сандиғидаги қопқоғига «Қодир бахши» деб ёзиб қўйилган тасмалар Қодир бахши айтган қўшиқлардан бир томчи деса бўлар.

Қодир бахши дарё эди. Дарё бўлганда ҳам бирон-бир ўзидан каттароқ бахшига бир дарёга, ё бўлмасам кўлга бориб қўйиладиган дарё эмас, каттакон уммонларга қадар оқиб борришни биладиган, оқиб бора олган, уммонларга тўлқин бўлиб из сололган дарё эди.

Унинг ана шундай дарё бўлиб оқиб ўтганига ишонайин десангиз, Шўрчига келинг. Шўрчининг Ижтимоият деган қишлоғида Қодир бахшининг бир дўсти, қадрдони яшайди. Отини Ҳусан бобо, дейди... дўмбирасоз одам. Ёши етмишдан ошди. Дўмбира ясаб, дўмбира чертиб қаради.

Қодир бахши Деҳқонободда яшагани билан бир оёғи Сурхондарёда эди. Сурхонга энишилан тўғри Ҳусан дўмбирачиникига йўлни торарди. Бир-бирларини кўрганда улар дунёни унутардилар. Ташвишу юмушларни унутардилар. Дўмбирани бири қўлиб бири чертарди. Гапни бири айтиб, бири тингларди. Уларнинг гурунглари ҳе-еч адо бўлмасди. Улар ўтирган давралар ҳе-еч совиб қолмасди.

Ҳусан бобоси қай бир деҳқоннинг ўғли бўлгани билан билими кўп бобо экан. Бир ҳўкизчасини сотди-да, сандиқдай келадиган магнитофон сотиб олди. Саллалигига деб тугиб қўйган пулига бир тўрва кассета олиб келди. Қодир бахши дўмбирасини қўлига олганини кўрса бўлди, магнитофонининг тугмасини босиб қўядиган бўлди.

Қарасаки, Қодир бахшининг қўшиқлари битмас экан, тугамас экан. Қарасаки, Қодир бахши бир айтган қўшиғини қайтадан такрорламас экан. Бошқача қилиб айтар экан. Қарасаки, дўмбирасида чертган нағмалари ҳам аввалгиларига ўхшамас экан. Умуман, Қодир бахши қўлига дўмбира олдими, бўлди, ҳозиргина ҳазиллашиб, кулишиб, ҳангомалашиб гурунглашиб ўтирган одамнинг ўрнида бошқа бир одам пайдо бўлиб қолар экан. Бир одамки, дўмбирасининг нағмаларига эргашиб сирли бир дунёга кетадиган қолади. Кетиб қолиши нима бўпти, қулоғидаю кўзида нуқул бўлмаган менман деган эринчоқ одамни ҳам ўзи билан эргаштириб олиб кетади. Қодир бахшига эргашиб сиз гоҳ Чамбил элидаги, гоҳ Чилбир чўлидаги, гоҳ Оқтош гоҳ Кўктош мамлакатларидаги қавм-қариндошларингизнинг орасига тушиб қолгандай бўласиз. Ҳусан бобонинг магнитофони айланаверди. Кассеталари тўлиб қолаверди, етишмай қолаверди. Кассеталари тўхтаб қолаверди. Кассетари тўхсони етди. Юзга етди. Ҳусан бобо яна бир тўрва кассета сотиб олди. Қодир ошнасини кутди. Лекин бу гал Қодир ошноси келмади. Келмайдиган бўлди. Унга, ошнонга ўзининг «Нива» машинасида фалокатга учрапти, деган хабар етди. Ҳусан бобо, эссиз, палмонанг битдима-ё, сенга ажал етдими-а, деб Деҳқонободга чопди. Вой бовриманг, вой дўстима, деб айтиб-айтиб йиғлаганлари етти қават осмонларни ларзага солди. Униг айтиб-айтиб йиғлаганларига Гўрўғли султону Алпомишлар осмондан эниб тушди.

Ҳусан бобо қишлоғига кўзлари киртайиб, беллари букчайиб қайтди...

Ана шундай. Қодир бахшининг кимлигини яна бир бор билайин десангиз, Ҳусан бобонинг уйига келинг. Бобонинг қаватидан ёнбош ташлаб, Қодир бахшининг овозини эшитинг. Ана шунда айтасизки, Қодир бахши зўр экан. Бу росдан ҳам уммонларга янгича ўзан ташлаб ўтган дарё экан деб.

***

Ҳусан бобо Қодир бахшининг овози туширилган тасмаларни бировга бермайди. Қодир бахшини у еру кўкларга ишонмайди.

Ҳусан бобо лекин Менгнор шоирни кўрганда бўғини бўшар экан. Ўшандаям битта ё иккитасини филон куни об келиб берасан деган шарт билан.

Мана ҳозир Менгнорнинг Ҳусан бобо хазинасидан олиб келган тасмасини эшитиб ўтирибмиз. Қодир бахши «Алпомиш»ни айтаяпти, Алпомиш Қултой чол кийфасида Бойсун-Қўнғиротг элини оралаяпти. Саҳар-саҳар уйғотган, тол бешикларга суянган энажонини йўқлаб турипти. Пешонаси шўр бўлган, икки кўзи кўр бўлган энажонини, Ултонтозга чўри тушган Кунтуғмиш ойимни қўйнинг ичак-чавоғини ювиб турган ҳолида учратиб, юрак бағри эзилиб, ўзини танитмай унга салом айтиб турипти.

У ўзини энажонига танитишга ҳали эрта. Тишини тишига қўйиб Алпомиш Ултонтозни ўз тўйига томон юради. «Қултой» бўлиб Бодом бикач билан ёр-ёр айтишади. «Қултой» бўлиб Барчинойга рўбарў келади. Эшласангиз, Фозил бахши шу манзарани — «Қултой» — Алпомишнинг азбаройи Ёдгорни ўлимга ҳукм қилишларидан қўрққанидан, етти яшар жигарпорасини кўзи қиймаганидан гўё Ултонтоз хотинликка рози бўлгандай бўлиб турган Барчиной билан ёр-ёрни қотириб-қойиллатиб айтган:

Ой Барчиним, ёр-ёр,
Гул Барчиним, ёр-ёр.
.Ултонтозга теккан ча
Ўл Барчиним, ёр-ёр...

Дўмбира гумбурлайди. Қодир бахши «Ёр-ёр»ни бошлаб юборади. Дўмбира гумбурлайди. Қани, Қодир бахши нима қилар экан, дейсиз? Нафасингизни қайтармай кутиб қоласиз. Дўмбира гўмбурлайди. Етти йилдан бери бирбирига интизор бўлган ва ҳозир бир-бирини танимай турган икки қалбнинг қўшиқлари бошланади. «Қултой» — Алпомиш эрлигини, зўрлигини қилади. Қиймайди. Гина қилади. А, лекин бир-бир гапларни айтадики, Барчиннинг қонга-тўдиб турган юраклари ситилиб-ситилиб кетади. Эшитинг:

Сумбул-сумбул сочингни,
Яна сумбул сочингни
Тара деймиан, Ой Барчин.
Ойна олиб оқозингга
Қара деймиан, Ой Барчин.

Барчиннинг жавоби-чи:

Сумбул-сумбул сочимни
Тарамай улай, бобожон,
Ойна олиб оқозимга
Қарамай улай, бобожон...

Балли! Қодир бахши ўзича айтди. Ҳеч кимга тақлид қилмай айтишини яна бир бор кўрсатди. Ана назокату ана муҳаббат. Ана шукроналигу ана иффат. Ана изат-икроми топ-тоза эҳтиром. Ана сизга армону сел-сел ёниб турган юракларнинг фиғони. Ана сизга юпанчу вафодор кўнгилларнинг фармони. Ана сизга бобо-момоларимизнинг мард-мардона шаъни иймонию бу иймоннинг вужудимизга қадар оқиб ўтган, оқиб бораётган уммони.

Дўмбира гумбурлайди. Айтишув давом этади. Наҳорат айланиб-айланиб келаверади. Ҳар айланганда дард-аламларга қоришиб, қуюқлашиб, оҳанглар гоҳ кўпиб, гоҳ айро тушиб айланади. Эшитиб турган одам бўлса юрагини ғубор қоплаб олади. Шу қўшиқ тугаб қолмасин-да. Айтилаверсин. Узоқ-узоқларга чўзиб айтилаверсин-да, деган илтижо чирмаб олади юракни.

Олимжон УСАНОВ, «Халқ сўзи» мухбири.

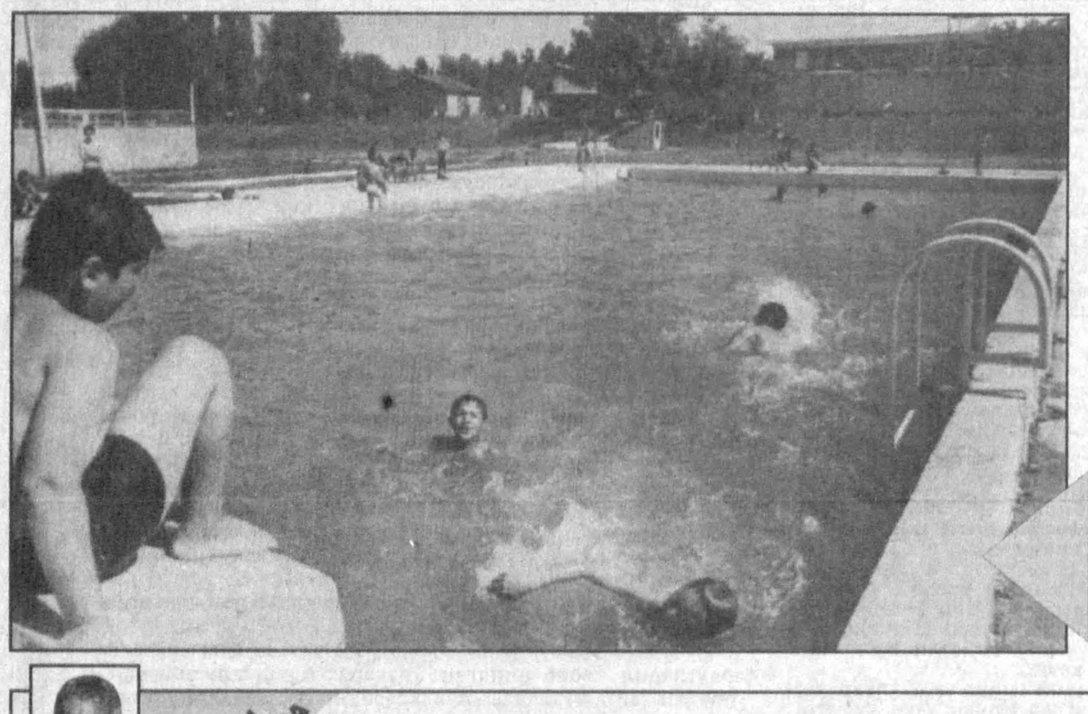

ОБ-ҲАВО

Гидрометеорология Бош бошқармасининг хабар беришича, 9 июлда Ўзбекистон ҳудудида ҳаво ўзгариб туради, ёғингарчилик кутилмайди. Қорақалпоғистонда ва Хоразм вилоятида кечаси 19-24, кундузи 33-38 даража, Бухоро ва Навоий вилоятларида кечаси 24-29, кундузи 38-43 даража иссиқ бўлади.

Самарқанд, Жиззах, Сирдарё ва Тошкент вилоятларида кечаси 22-27, /Жиззах вилоятида 30 даражагача/, кундузи 37-42 даража, пойтахт вилоятининг тоғли туманларида кечаси 19-24, кундузи 27-32 даража иссиқ бўлади.

Қашқадарё ва Сурхондарё вилоятларида кечаси 24-29, кундузи 40-45 даража, Фарғона водийсида кечаси 22-27, кундузи 35-40 даража иссиқ бўлади.

Тошкентда ҳарорат кечаси 24-26, кундузи 38-40 даражага етади.

(ЎзА)

ЁЗ — ЎТМОҚДА СОЗ!

Н. МУҲАММАДЖОНОВ сурат-лавҳаси

ЖАҲОН ЧЕМПИОНАТИДА

БРАЗИЛИЯ — ФИНАЛДА

Бразилия-Голландия терма командалари ииштирокидаги ярим финал учрашуви 7 июль куни Марселда бўлиб ўтди. Бахснинг ҳар иккала бўлимида ҳам кучлар деярли тенг келди. Дастлаб Луис Роналдо ҳисобни очган бўлса, ўйиннинг тугашига роса 4 дақиқа қолганда Голландиянинг энг машҳур ҳужумчиси Патрик Клюверт ҳисобни тенглаштиришга муваффақ бўлди. Шу ўринда мен оддий ишқибоз сифатида ҳар иккала команда мураббийларининг ички имкониятлари хусусида бироз фикр юритмокчиман.

Аниқ ҳисоб-китобларга қараганда, Марио Загалло мураббийлигидаги Бразилия терма командаси финалга чиқиши учун голландияликларга нисбатан кўпроқ имкониятга эга эди. Чунки команданинг таркибий қисми 99 фоиз ҳолатда Загаллонинг фойдасига ҳал бўлган.Шунингдек, уларнинг «жаҳон чемпиони» деган номи ҳам шу кеча-кундузда ҳар қандай рақибини чўчитиб туриши эҳтимолдан холи эмас. Бош мураббий Марио Загаллонинг тажрибаси, командани бошқариш тактикаси ҳам ўзига хос жиҳатларга бойдир. У жаҳон чемпионати бошланганидан буён қўли остидаги Данилсондек чаққонюёқ футболчини заҳирада сақлаб, керак пайтда унинг юксак маҳоратидан бекаму-кўст фойдаланиб келмоқда.

Бу борада Гус Хэддинк раҳбарлиги-, даги Голландия терма командасининг имкониятлари қандай эди? Ўз-ўзидан равшанки, ушбу командани Хэддинк ҳимояда энг сўнгги имкониятни қўллади ва учрашувнинг асосий ҳамда қўшимча вақтида унинг шогирдлари ишончни тўла оқлади. Умуман айтганда, ушбу терма команда муваффақият билан ҳаракат қилиб, ярим финалга қадар голибона юриш билан етиб келди. Бироқ ярим финалда голибни аниқлаш учун Бразилия — Голландия футболчилари қатор камчиликлар билан

Бунинг устига, иккита асосий ҳимоячиси 1/8 финалдан сўнг оғир жароҳат олди. Бразилия билан учрашувда 11 метрлик жарима тўпларини тепиш борасида ўз омадларини синаб кўришга мажбур бўлдилар. Бунга қадар ҳар иккала командада ҳам белгиланган вазифа ҳамирдан қил суғургандек амалга ошаётган эди. Лекин Филип Кокy билан Роналд де Бур ишнинг белига тепди. Улар ижросидаги жарима тўпларини Бразилиянинг машҳур дарвозабони Таффарел осонлик билан қайтаришга эришди. Натижада Голландия терма командаси бразилияликларга пеналтилар бўйича 4:2 ҳисобида ютқазиб қўйди ва 16-жаҳон чемпионатининг финал баҳсидан қуруқ қолишди.

Кеча ярим финалнинг яна бир учрашуви ўтказилди. Унда Франция — Хорватия футболчилари ўзаро баҳслашдилар. Голиб энди чемпионатнинг финалида Бразилия терма командасига қарши тўп суради. Ушбу ўйинда ютган команда ХХ асрнинг энг сўнгги жаҳон чемпиони деган номга эга бўлади.

Нормурод МУСОМОВ, «Халқ сўзи» мухбири.

«Бугунги кунда жамиятни янгилаш борасида олдимизга қўйган буюк мақсадларимизга эришишимиз, ислоҳотларнинг самараси ва тақдири, энг аввало, замон талабларига жавоб берадиган юксак малакали кадрларни тайёрлаш муаммоси билан боғлиқ». Президентимиз Ислом Каримовнинг Олий Мажлиснинг тўққизинчи сессиясида сўзлаган нутқидаги бу сўзлар Кадрлар тайёрлаш бўйича Миллий дастур қабул қилингандан кейин республикамизда олий таълим тизимини кенг миқёсда ислоҳ қилишнинг асоси бўлиб қолди.

ТАЛАБА — ЭЪТИРОФ ЭТИЛГАН ОЛИМ

Таълим сифатини ошириш борасида амалга оширилаётган чора-тадбирлар натижаларини муайян фактлар тасдиқлаб турибди. Бундай фактлардан бири — Абу Райҳон Беруний номидаги Тошкент давлат техника университети электроника, автоматика ва ҳисоблаш техникаси факультети иккинчи курс талабаси Тоҳир Абдуқодировнинг Россия ёш олимларининг Политехника жамияти аъзолигига сайланганлиги ҳақидаги хушхабардир. Бу жамиятга нуфузли ўқув юрти бўлиб, фан ривожига қўшилган улкан хизматлар эътирофи ҳисобланади.

Ўзбекистонлик талабанинг илм соҳасидаги ютуқлари унинг Н. Бауман номидаги Москва давлат техника университетида бўлиб ўтган ёш олимларнинг "Келажакка ташланган қадам" халқаро конференциясида қилган маърузасида баён қилинди. Унинг мавзуси математик усуллар табиатшунослиги айрим масалаларини ҳал этишда қўлланишга оидир. Конференцияда иштирок этган машҳур математик олим, Россия Фанлар академияси академиги Г. Марчук тошкентлик талабанинг масалага ёндашувини, илмий тадқиқотнинг теранлигини юксак баҳолади.

Тоҳир Абдуқодиров эшли бу маърузасини янаги йил Бельгияда бўладиган Европа Иттифоқи Комиссиясининг Европа таълим жамғармаси халқаро конференциясида такрорлайди. У мазкур нуфузли анжуманда Ўзбекистоннинг ёш олимлари авлоди вакили сифатида иштирок этади.

А. ИВАНОВА, ЎзА мухбири.

Ўзбекистон Телерадиокомпаниясининг жамоаси Ўзбекистон телевидениесининг директори Ҳалима Юсупова онаси **Аббосхон ҳожи ЮСУПОВанинг** вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Ўзбекистон Республикаси Коммунал хизмат кўрсатиш вазирлиги ҳайъати ва жамоаси вазирнинг биринчи ўринбосари Обиджон Ҳайдарова волидаи муҳтарамаси **ГУЛСАНОЙ аянинг** вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этадилар.

"Ўзтибтехника" акциянерлик компанияси жамоаси "Медсанатех" қўшма корхонаси бош директори М.Р.Солиҳова синглиси **Барнохон ҚОДИРОВАнинг** бевақт вафот этганлиги муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдиради.

"Ўзагроқурилиш" корпорацияси бошқаруви ва жамоаси "Фарғонадехқончиликқурилиш" хиссадорлик компаниясининг бошлиғи А.А.Маматқулова падари бузруквори **Абдураҳим МАМАТҚУЛОВнинг** вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор қиладилар.

«ХАЛҚ СЎЗИ» «НАРОДНОЕ СЛОВО»

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

Бош муҳаррир: Аббосхон УСМОНОВ

Таҳрир ҳайъати: М. Егоров (масъул котиб — «Народное слово»), А. Жабборов, С. Зинин, М. Миралимов, С. Муҳиддинов (бош муҳаррир ўринбосари — «Халқ сўзи»), Л. Пак (бош муҳаррир ўринбосари — «Народное слово»), М. Сафаров, Л. Спиридонов, Р. Фарҳодий, И. Худоёров, И. Шоғуломов, Ў. Ҳошимов.

ТЕЛЕФОНЛАР:
Хатлар бўлими 136-29-89, 133-07-48; Котибият 133-10-28; Эълонлар 136-09-25.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00001
Буюртма Г — 0173, 34565 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2
Газета IBM компьютерида терилди ва оператор Сергей ЛУКИН томонидан саҳифаланди.
Тахририятга ҳажми 5 қоғоздан зиёд материаллар қабул қилинмайди.

МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.
Навбатчи муҳаррир — И. Ўтбосаров.
Навбатчи — К. Норқобил.
Мусаҳҳих — Ш. Маматбоев.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41. Босишга топшириш вақти—21.00 Босишга топширилди: 23.55 1 2 3 4 5 6